

Prawo Unii Europejskiej - zagadnienia wprowadzające

dr Jagna Mucha

Centrum Badań Ustroju Unii Europejskiej

Katedra Prawa Europejskiego

WPiA UW

Uwagi organizacyjne

- **Centrum Badań Ustroju Unii Europejskiej (CUUE)**

→ zajęcia dydaktyczne → dr Jagna Mucha

<https://cuue.wpia.uw.edu.pl/zajecia-dydaktyczne-prowadzone-przez-pracownikow-i-pracowniczki-centrum/>

- Lista zagadnień i orzeczeń do nauki z podstaw prawa UE

- **Konsultacje:** środa godz. 11.15-12.15., s. 112 w Szarej Willi (proszę o e-mail).

- **Wykład:**

- środa godz. 18.30- prof. Robert Grzeszczak - aula A3 w CI II

- wtorek godz. 9.45- prof. Anna Zawidzka-Łojek – aula A3 w CI II

Literatura i orzecznictwo

- A. Zawidzka- Łojek, A. Łazowski, *Nowy Podręcznik Prawa UE. Instytucje i porządek prawny. Prawo materialne*, Instytut Wyd. Euro Prawo, Warszawa 2022.
- R. Grzeszczak, J. Barcik, *Prawo Unii Europejskiej*, CH Beck, Warszawa 2022.

- Orzecznictwo TSUE:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo1_6308/

→ Orzecznictwo → formularz wyszukiwania → np. sygn. 26/62

Zasady zaliczenia

- Obowiązkowa obecność- dozwolone 2 nieobecności/semestr
- 2 kolokwia (listopad 2023 i styczeń 2024), krótkie pytania otwarte
- 5/10 pkt zalicza
- Aktywność na zajęciach +1 pkt do kolokwium
- Zerówka na prawach 1 terminu w styczniu 2024- wymóg: zaliczenie obu kolokwiów

Informacje wstępne

- 18 kwietnia 1951 powstała **Europejska Wspólnota Węgla i Stali na mocy Traktatu Paryskiego**, podpisanego na 50 lat

- 25 marca 1957 powstały: **Europejska Wspólnota Energii Atomowej (EURATOM)** oraz **Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG)**, na mocy Traktatu Rzymskiego; traktat został zawarty na czas nieograniczony.

Członkami założycielami wszystkich trzech Wspólnot było 6 państw zachodnioeuropejskich: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy.

Zmiany traktatów

- Traktat ustanawiający Jedną Radę i Jedną Komisję Wspólnot Europejskich (Traktat Fuzyjny) - Bruksela, 8 kwietnia 1965 r.
- Jednolity Akt Europejski - Luksemburg, 17 lutego 1986 r.
- **Traktat o Unii Europejskiej - Maastricht 7 lutego 1992 r. (charakter założycielski)**
- Traktat Amsterdamski zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty - Amsterdam, 2 października 1997 r.
- Traktat z Nicei, 26 lutego 2001 r.
- **Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską – podpisany 13 grudnia 2007 r., wszedł w życie 1 grudnia 2009 – zmienił tytuł na Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i numerację artykułów, likwidacja struktury filarowej**
- 2021/2022 – Konferencja o przyszłości Europy

Rozszerzenia UE

Członkami założycielami wszystkich trzech Wspólnot było 6 państw zachodnioeuropejskich: Belgia, Holandia, Luksemburg, Francja, Niemcy i Włochy.

Rozszerzenia:

- 1 stycznia 1973 – Dania, Irlandia i Wielka Brytania
- 1 stycznia 1981 – Grecja
- 1 stycznia 1986 – Hiszpania i Portugalia
- 1 stycznia 1995 – Austria, Finlandia i Szwecja
- 1 maja 2004 – Cypr, Czechy, Estonia, Litwa Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry
- 1 stycznia 2007 – Bułgaria, Rumunia
- 1 lipca 2013 – Chorwacja

Wystąpienie Wielkiej Brytanii (pot. Brexit) – 31 stycznia 2020

Charakter prawny UE

- **Organizacja międzynarodowa** wyposażona w podmiotowość w PMP (art. 47 TUE)
- **Organizacja ponadnarodowa**, ze względu na:
 - Samodzielny porządek prawny (prawo UE);
 - Kompetencje legislacyjne UE- możliwość stanowienia prawa kierowanego do PCz. jak i jednostek;
 - Autonomia sądowa- wszelkie spoty dot. stosowania lub wykładni prawa rozpatruje TSUE;
 - Autonomia finansowa UE (dochody własne pochodzące z ceł i podatku VAT);
 - Wspólna waluta euro.

Charakter prawny UE

Organizacja międzynarodowa o ponadnarodowym charakterze:

- Związek 27 państw członkowskich;
- powstały jako sformalizowany przejaw **wielostronnej współpracy** między państwami (UE zastąpiła Wspólnotę Europejską);
- działających na podstawie **multilateralnej umowy międzynarodowej**, stanowiącej statut tej organizacji (1992 r. Traktat z Maastricht – charakter założycielski, Traktat z Lizbony- charakter modyfikujący);
- wyposażony w organy (art. 13 TUE- **instytucje**): PE, Rada Europejska, Rada (UE), KE, TSUE, EBC, Trybunał Obrachunkowy;
- mających do spełnienia **określone cele** (art. 3 TUE);
- wykazujący **autonomię** w stosunku do państw członkowskich należących do tej organizacji- UE ma **osobowość prawną** (art. 47 TUE);

Charakter prawny UE

- **Osobowość prawna-** art. 47 TUE

→ osoba prawna prawa międzynarodowego:

- Zdolność prawna;
- Zdolność do dokonywania działań na arenie międzynarodowej (możliwość składania oświadczeń woli i możliwość kształtowania sytuacji prawnej);

→ osoba prawna prawa krajowego:

- W każdym z państw członkowskich UE posiada zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych w najszerszym zakresie przyznanym przez ustawodawstwa krajowe osobom prawnym (np. możliwość nabywania/zbywania mienia ruchomego, nieruchomości, stawanie przed sądem- reprezentowana przez KE)

Wartości UE- art. 2 TUE

- **Fundament porządku aksjologicznego UE**
- **Wykładnia systemowa-** na wartościach UE opiera się cała regulacja traktatowa, a wszystkie działania UE, także w zakresie prawodawstwa, powinny mieć je na uwadze.
- Skojarzenie: konstytucje narodowe.
- **Nie są samodzielnymi, samowystępnymi normami prawnymi**, nie mogą stanowić samodzielnej podstawy dla rozstrzygnięcia sprawy przez TSUE.
- Nabierają treści w związku z konkretnym prawem podstawowym, służąc jako wzorzec oceny jego realizacji oraz kryterium wykładni.
- **Służą wyprowadzeniu z nich ogólnych zasad prawa UE**, które nadają się do sądowego zastosowania.

Katalog wartości UE (art. 2 TUE)

- poszanowanie godności osoby ludzkiej,
- wolności,
- demokracji,
- równości,
- państwa prawnego,
- praw człowieka, w tym praw osób które należą do mniejszości.

Wartości te są wspólne państwom członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz równości kobiet i mężczyzn.

Poszanowanie godności osoby ludzkiej

- W centrum integracji europejskiej ma zawsze pozostać człowiek, jego wolności i prawa
- **Godność osobowa**, tzn. przyrodzona każdemu człowiekowi i niezbywalna
- Brak definicji legalnej, niedookreślony zakres w przepisach prawa UE
- art. 1 KPP- „godność człowieka jest nienaruszalna. Musi być szanowana i chroniona”-
wykładnia systemowa- godność jest uzasadnieniem obowiązywania praw podstawowych
- (Brak) rekonstrukcji pojęcia godności w orzecznictwie?
 - TSUE nie jest sądem praw człowieka
 - Brak jednolitego wzorca godności- treść tego pojęcia należy odczytywać w kontekście związanym z kulturą, historią i tradycjami danego państwa (np. definicja embrionu)
 - Godność ujęta **dynamicznie**- w zależności od kontekstu

Poszanowanie godności osoby ludzkiej

Nieliczne odwołania w orzecznictwie TSUE:

- sprawa C-13/94 dot. dyskryminacji os. transsex, zwolnionej po tym jak dokonała korekty płci; TSUE: tolerowanie takiej dyskryminacji jest równoznaczne z brakiem poszanowania godności i wolności;
- sprawa C-377/98 dot. zdolności patentowej elementów wyizolowanych z ludzkiego ciała- instrumentalizacja żywej materii ludzkiej i szkodliwa dla godności?
- Sprawa C-34/10- szeroka definicja embrionu ze względu na godność osoby ludzkiej -sądy krajowe każdorazowo decydują o tym na gruncie konkretnej zawisłej sprawy
- sprawa C-36/02 Omega- **poszanowanie godności jest ogólną zasadą prawa** (dot. wykorzystanie do celów handlowcy gry laserowej w zabijanie ludzi stanowi naruszenie godności ludzkiej); brak sprecyzowania zakresu tej zasady

Wolność

= Brak zewnętrznego przymusu

- **Charakter negatywny**- w relacjach jednostki z państwem – obowiązek powstrzymania się państwa od ingerencji w wolności jednostki
- **Zobowiązanie pozytywne**- obowiązek aktywnego działania państwa na rzecz realizacji wolności (np. prawo dostępu do dokumentów)
- Nie ma charakteru absolutnego- może być ograniczona np. ze względu na interes publiczny
- Początkowo rozumiana w ujęciu ekonomicznym (swobody rynku wewnętrznego), a wraz z rozwojem integracji- prawa jednostki niezwiązane z rynkiem – ukoronowanie „wolności” w KPP

Demokracja

- UE czerpie kompetencje legislacyjne z woli PCz wyrażonej w traktatach, nie jest państwem, konieczna **legitymacja demokratyczna** -> udział społeczeństw i PCz w sprawowaniu władzy
 - **bezpośrednia demokratyczna reprezentacyjność** - zapewniona przez PE
 - **pośrednia demokratyczna reprezentacyjność**- zapewniona przez parlamenty narodowe, które kontrolują rządy reprezentowane w Radzie UE
- Sprawa C-138/79- TSUE stwierdził nieważność rozporządzenia, które zostało przyjęte przez Radę bez wymaganej opinii PE (rzeczywisty udział PE w procesie legislacyjnym odzwierciedla zasadę demokracji, zgodnie z którą społeczeństwo uczestniczy w wykonywaniu władzy za pośrednictwem swoich reprezentantów).
- Dwa aspekty demokracji w UE-
 - P. Cz. muszą być państwami demokratycznymi,
 - UE musi funkcjonować w sposób demokratyczny.

Demokracja

1) Zasada demokracji przedstawicielskiej- art. 10 ust. 1i 2 TUE

„ - Obywatele są bezpośrednio reprezentowani na poziomie UE w PE,

- PCz. są reprezentowane w Radzie Europejskiej przez swoich szefów państw lub rządów,
- PCz. są reprezentowane w Radzie przez swoje rządy
- Szefowie państw lub rządów i rządu odpowiadają demokratycznie przed parlamentami narodowymi albo przed swoimi obywatelami”.

2) Zasada demokracji uczestniczącej-

- art. 10 ust. 3 TUE – każdy obywatel ma prawo uczestniczyć w życiu demokratycznym Unii
- art. 10 ust. 4 TUE- partie polityczne przyczyniają się do (...) wyrażenia woli obywateli

3) Zasada demokratycznej równości obywateli UE – art. 9 TUE „we wszystkich swoich działaniach Unia przestrzega zasady równości swoich obywateli, którzy są traktowani z jednakową uwagą przez jej instytucje, organy i jednostki organizacyjne”

Równość

- Brak definicji legalnej, nie istnieje jednolita europejska koncepcja;
- Ściśle powiązana z zasadą niedyskryminacji, choć ma szerszy zakres;
- **Niedyskryminacja**- takie same traktowanie podmiotów znajdujących się w tej samej lub podobnej sytuacji
- **Równość**- może dopuszczać odmienne traktowanie
 - Równość formalna**- nakaz jednakowego traktowania podmiotów znajdujących się w podobnej sytuacji (=niedyskryminacja)- **przykład**: równość wobec prawa;
 - Równość materialna**- nakaz wyrównania szans społecznych przez nierówne traktowanie, motywowana względami słuszności- **przykład**: uprzywilejowanie traktowanie kobiet w dostępie do służby publicznej zmierzające do wyrównania ich poprzedniego wykluczenia.

Równość

Obszerne orzecznictwo TSUE dot. równości i niedyskryminacji:

- C-43/75 Defrenne- dyskryminacja w wynagrodzeniu ze względu na płeć
- C-85/96- Sala- zróżnicowanie prawa do otrzymania zasiłku macierzyńskiego ze względu na obywatelstwo
- C-144/04- Mangold- zakaz dyskryminacji ze względu na wiek (ogólna zasada prawa UE)

Państwo prawne

- **Praworządność formalna**- organy prawa przestrzegają stanowionego przez nie prawa (Gesetzstaat - państwo ustaw- sędziowie ustami ustawy albo Richterstaat- sędzia dokonuje swobodnej interpretacji prawa)
- **Praworządność materialna**- państwo przestrzega prawa a prawo pozytywne spełnia pewne postulaty aksjologiczne odnoszące się do jego treści i formy (prawa człowieka).
 - > TSUE- 294/83- UE jest „wspólnotą prawa”
 - TSUE- **C-64/16- sprawa sędziów portugalskich**-
 - UE jest ”*unią prawa*”- jednostki mają prawo zakwestionować przed sądem zgodność z prawem każdej decyzji lub każdego innego aktu prawnego dot. zastosowania w nim wobec nich prawa UE
 - Art.19 TUE w zw. z art. 2 TUE powierza zapewnienie kontroli sądowej nie tylko TSUE ale też sądom krajowym, a p.cz. mają obowiązek zapewnić stosowanie i poszanowanie prawa UE

Poszanowanie praw człowieka

- Logiczna konsekwencja uznania godności za immanentną wartość integracji
- Art.6 ust. 3 TUE- **prawa podstawowe** są zasadami ogólnymi prawa (TSUE: **29/69 Stauder, 11/70 Internationale Handelsgesellschaft**)

Cele UE- art. 3 TUE

- Zasadniczy cel UE- **wspieranie pokoju, wartości UE oraz dobrobytu jej narodów;**
- Pozostałe cele- pogrupowane wg. polityk:
 - Zapewnienie obywatelom UE **przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości** bez granic wewnętrznych (w ramach tej przestrzeni- swoboda przepływu os. w powiązaniu z kontrolą granic zewnętrznych, azylem, imigracją oraz zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości);
 - **Ustanowienie rynku wewnętrznego**- trwały rozwój Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierną do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego, środowisko naturalne..., wspieranie postępu naukowo- technicznego, zwalczanie dyskryminacji, wspieranie sprawiedliwości, poszanowanie bogatej różnorodności kulturowej i językowej
 - **Ustanowienie unii gospodarczej i walutowej;**
 - Cele ogólne: umacnianie i propagowanie wartości UE.

UE realizuje swoje cele **w zakresie swoich kompetencji.**

Za tydzień...

- Charakter prawny UE, Autonomia prawa UE, Praworzędność, Kompetencje
- **Orzecznictwo TSUE:**
 - 6/64 Flaminio **Costa** przeciwko E.N.E.L.
 - 26/62 Spółka NV Algemene Transport - en Expeditie Onderneming **van Gend & Loos** przeciwko Holenderskiej administracji celnej
 - C-64/16 Associação Sindical dos Juízes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas (**sprawa sędziów portugalskich**)
 - **C-619/18 R Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej** (postanowienie w sprawie wiek przejścia w stan spoczynku sędziów).
 - C-216/18 **PPU LM (Celmer)**
- **Wyrok TK: sygn. akt K 18/04.**

Autonomia porządku prawnego UE

- Prawo UE głównym instrumentem integracji UE
- Ujednolica/harmonizuje określone gałęzie praw krajowych, usuwa przeszkody w swobodnym przepływie
- Szczególny, odmienny charakter od prawa międzynarodowego
- Bezpośrednia skuteczność
- Pierwszeństwo

C-26/62 van Gend en Loos

- Stan faktyczny: holenderski przedsiębiorca, który importował z Niemiec substancję chemiczną, poprzez zmianę klasyfikacji celnej tej substancji został obciążony podwyższoną opłatą celną. Zapłacił, ale chciał dochodzić jej zwrotu
- Obowiązywała wtedy **klauzula standstill**- zakaz nowych ceł i opłat równoważnych
- Pytanie prejudycjalne sądu holenderskiego- czy przepisy traktatu (obecnie art. 34 i 35 TFUE) są bezpośrednio skuteczne?

Zakaz: "P Cz. Powstrzymują się we wzajemnych stosunkach handlowych od wprowadzenia nowych ceł przywozowych i wywozowych lub opłat o skutku równoważnym oraz od podwyżek takich ceł i opłat między nimi obowiązujących"

- Wykładnia językowa nie była wystarczająca, należało sięgnąć do wykładni celowościowej

C-26/62 van Gend en Loos

- „Cel Traktatu, jakim jest utworzenie wspólnego rynku (...) wymaga, by Traktat był czymś więcej niż tylko umową międzynarodową ustanawiającą wzajemne zobowiązania państw”
 - Traktaty mają na celu ustanowienie norm prawnych skierowanych nie tylko do PCz. ale też bezpośrednio do jednostek (inaczej niż w klasycznym PMP)
- Traktaty zmierzają do ustanowienia „organów wyposażonych w uprawnienia władcze, których wykonywanie wywiera wpływ zarówno na PCz. jak i obywateli”
 - Ponadnarodowe instytucje i procedury decyzyjne, dzięki którym możliwe jest tworzenie prawa pochodnego UE
- Jednostki mają prawo współuczestniczyć za pośrednictwem PE w funkcjonowaniu wspólnoty

C-26/62 van Gend en Loos

ZASADA SKUTKU BEZPOŚREDNIEGO

“11. Powierzone Trybunałowi na mocy art. 177 [234] TWE zadanie, polegające na zapewnieniu jednolitej interpretacji Traktatu przez sądy i trybunały krajowe potwierdza, że państwa uznały, że **prawo wspólnotowe może być powoływane przez podmioty indywidualne przed sądami krajowymi**. Można z tego wyciągnąć wniosek, że **Wspólnota stanowi nowy porządek prawa międzynarodowego**, na rzecz którego państwa członkowskie ograniczyły, choć w ograniczonym zakresie, swoje suwerenne prawa, i którego treść wiąże nie tylko państwa członkowskie, ale i ich obywateli. **Niezależnie od ustawodawstwa państw członkowskich, prawo wspólnotowe nie tylko nakłada na podmioty indywidualne obowiązki, ale także może przyznawać im prawa, które stają się elementem ich dorobku prawnego**. Prawa te powstają nie tylko wtedy, gdy zostają przyznane wprost przez Traktat, ale również wynikają z jasno sformułowanych obowiązków, jakie Traktat nakłada na podmioty indywidualne, państwa członkowskie oraz instytucje Wspólnoty.”

C- 16/64 Costa v. ENEL

- Nacjonalizacja wszystkich spółek energetycznych we Włoszech i przekazanie dostawy prądu jednemu przedsiębiorcy- ENEL
- Costa (odbiorca energii i wspólnik jednej ze znacjonalizowanych spółek energetycznych) odmówił zapłaty faktury za prąd, twierdząc, że ustawa na podstawie której zostało zawiązane przedsiębiorstwo (ENEL) narusza postanowienia Traktatu
- prawo UE „zostałoby pozbawione skuteczności, gdyby jego skutki mogły zostać jednostronnie cofnięte przez jedno z państw w drodze aktu ustawodawczego, który miałby moc wyższą od aktów wspólnotowych”
- Podkreślając odmiennność prawa UE od prawa międzynarodowego TS stwierdził obowiązek sądów krajowych do odmowy zastosowania normy krajowej niezgodnej z normą unijną, choćby norma krajowa ustanowiona była później

C- 16/64 Costa v. ENEL

“8. W odróżnieniu od zwykłych umów międzynarodowych, TEWG powołał do życia własny system prawny, który z dniem wejścia w życie postanowień Traktatu, stał się integralną częścią systemu prawnego państw członkowskich, i który jego sądy mają obowiązek stosować.

9. Powołując do życia Wspólnotę na czas nieokreślony, z własnymi instytucjami, osobowością, zdolnością prawną oraz prawem występowania na arenie międzynarodowej, a zwłaszcza wyposażając ją w rzeczywiste uprawnienia wynikające z ograniczenia suwerenności przez państwa członkowskie oraz przekazania kompetencji na rzecz Wspólnoty, państwa członkowskie ograniczyły swoje suwerenne prawa i w ten sposób stworzyły system prawny, które wiąże zarówno te państwa jak i ich obywateli. “

Jednostka w porządku prawnym UE

- **Van Gend en Loos-** „Jednostki kierujące się własnym interesem i pragnące wyegzekwować swoje prawa przyznane przez prawo UE przyczyniają się do jego wdrażania”
- 222/84- Johnston- **zasada skutecznej ochrony sądowej:**
 - Nakaz zapewnienia jednostkom formalnego dostępu do sądów i materialną możliwość dochodzenia roszczeń
 - **Zasada ogólna prawa UE-** wiąże wszystkie instytucje i PCz gdy ustanawiają i stosują normy prawa UE
 - Policjantka zwolniona z pracy, bo kobiety są mniej zdolne do noszenia broni i blokują miejsce pracy mężczyzną
 - Minister wydał zaświadczenie – że zwolnienie konieczne dla ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego- które miało charakter niepodważalnego dowodu na spełnienie warunków odstępowania od zasady niedyskryminacji,
 - brak możliwości odwołania do sądu- sąd związany zaświadczeniem ministra

Sądy krajowe= sądy unijne

- Sądy krajowe= prawa UE o kompetencji ogólnej
- Rozpatrują sprawy między jednostkami a org. władzy publicznej lub między jednostkami o stosowanie prawa UE
- Mają komp. ogólną;, komp. szczególną ma TSUE (do sprawy wyłącznie zaznaczonych w traktatach)
- Mają obowiązek zapewnić pełną skuteczność norm prawa UE → nie stosować norm sprzecznych z prawem UE
- Orzekają w sprawach unijnych czyli w sprawach, gdy muszą zastosować normę unijną wynikającą np.
 - z Traktatu- przykład- swoboda przepływu pracowników + element transgraniczny
 - z aktu prawa pochodnego- skutecznego bezpośrednio bądź pośrednio dyrektywy (ustawy implementującej)
- Mają obowiązek wskazania normy w orzeczeniu + uwzględnić orzecznictwo TSUE
 - Jeśli wątpliwości co do wykładni- art. 267 TFUE- pytanie prejudycjalne

Prawo UE w polskim porządku konstytucyjnym

- **Prawo pierwotne UE** - traktat akcesyjny i traktaty unijne- umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażona w ustawie (art. 90 Konstytucji RP)
- Przekazanie kompetencji organów władzy państwowej w niektórych sprawach
- Po ogłoszeniu w Dz. U.- część krajowego porządku prawnego, bezpośrednio stosowana
- **Prawo pochodne UE**- Art. 91 ust. 3 Konstytucji- jeśli to wynika z ratyfikowanej umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio mając pierwszeństwo przed ustawami

Kompetencja TK do kontroli aktów prawa UE- **wyrok TK 18/04**

- Art. 90 Konstytucji nie może stanowić podstawy do przekazania UE kompetencji w takim zakresie, które powodowałyby niemożność funkcjonowania PL jako państwa niezależnego i suwerennego;
- **Wykładnia prounijna** nie może prowadzić do wykładni *contra legem* ani do naruszenia norm konstytucyjnych;
- Art. 188 ust. 1 K- kontrola abstrakcyjna TK - dokonywana na wniosek grupy podmiotów, np. posłów;
- Kompetencja TK do kontroli aktów prawa pochodnego w trybie skargi konstytucyjnej (charakter subsydiarny wobec TSUE, wymagana tylko jeśli norma unijna znacząco obniżałaby poziom ochrony praw i wolności gwarantowany w K);
- **TSUE i TK nie są sądami konkurencyjnymi**- ich kompetencje są komplementarne (TK bada hierarchiczną zgodność aktów z konstytucją, a TSUE orzeka o ważności aktów prawa pochodnego UE) .

wyrok TK 18/04

- Również w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej, stosownie do art. 8 ust. 1 Konstytucji
- w państwie członkowskim obowiązują - obok siebie - dwa autonomiczne porządki prawne, które oddziałują one na siebie, a ich potencjalna kolizja nie jest wykluczona.
- obowiązkiem organów jest podejmowanie działań mających na celu uniknięcie kolizji, w szczególności poprzez wykładnię przepisów prawa. Wykładnia ta powinna w maksymalny sposób respektować autonomię obu porządków prawnych.
- Kolizja w żadnym wypadku nie powinna być rozwiązywana przez:
 - uznanie nadrzędności normy unijnej wobec normy konstytucyjnej;
 - ani poprzez zastąpienie normy konstytucyjnej - normą unijną;
 - ani poprzez ograniczenie zakresu normy konstytucyjnej do obszaru nieobjętego regulacją prawa unijnego.

wyrok TK 18/04

- Wykładnia prawa wewnętrznego „przyjazna dla prawa europejskiego”, eliminująca ewentualny konflikt między prawem unijnym i polskim, nie mogłaby:
 - prowadzić do rezultatów sprzecznych z wyraźnym brzmieniem norm konstytucyjnych;
 - nie mogłaby też uszczuplać minimum funkcji gwarancyjnych realizowanych przez Konstytucję. Konstytucja w dziedzinie ochrony praw i wolności jednostki wyznacza bowiem minimalny i nieprzekraczalny próg.
- Gdyby nieusuwalna sprzeczność rzeczywiście nastąpiła - konstytucyjnie upoważniony polski organ (organy), musiałby podjąć decyzję:
 - albo o zmianie Konstytucji;
 - albo o spowodowaniu zmian w prawie unijnym
 - albo o wystąpieniu Polski z Unii Europejskiej.

Unijna ochrona praworządności w p.cz.

- Porządek prawny UE oparty jest na niezawisłych sądach i ich dialogu z TS
- **Zasada skutecznej ochrony sądowej**, wypracowana przez TSUE, została wpisana do art. 19 ust. 1 zd.2 TUE :

„państwa członkowskie zapewniają skuteczną ochronę prawną w dziedzinach objętych prawem UE”

- P. cz. potwierdziły koncepcję, że sądy krajowe są sądami UE o jurysdykcji ogólnej i to na p. cz. ciąży zapewnienie dostępu do tych sądów.

Zasada skutecznej ochrony sądowej

- TSUE: art. 19. ust. 1 zd. 2 TUE obejmuje obowiązek nie tylko **zapewnienia krajowej drogi sądowej**, ale także **niezawisłości sądów krajowych**, o ile sądy te mają w swoim zakresie kompetencji sprawy z elementami unijnymi
- Kompetencja instytucji UE do wypowiedzania się na temat niezawisłości sądów jest kwestionowana zwłaszcza w Polsce
- Argumenty polskiego TK: prawo do sądu jest **wiązką praw**, które są od siebie wzajemnie zależne i przez to silnie powiązane: prawo do sądu, prawo do sprawiedliwego procesu, prawo do uzyskania orzeczenia, prawo do egzekucji tego orzeczenia...
 - jaki sens miałoby zapewnienie dostępu do sądu przed sędzią zawisłym od jednej ze stron? Jaki sens ma dostępu do sądu bez prawa do sprawiedliwego procesu? Itd..
- Zasada skutecznej ochrony sądowej jest prawem podmiotowym potwierdzonym art. 47 KPP

C-64/16- sprawa sędziów portugalskich

- Obniżenie uposażenia sędziów w związku z unijnymi środkami oszczędnościowymi (element unijny)
- Standardowe rozwiązanie sprawy- powołanie się na art. 47 KPP (prawo do sądu) w zw. z art. 51 (1)- gdy jednocześnie stosowana jest norma unijna
- TSUE zamiast tego powołał się na art. 19 ust. 1. zd. 2 TUE- obiektywny **obowiązek** p.cz. zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem UE
- Obowiązek ten ma **skutek bezpośredni**- może być egzekwowany np. w drodze skarg na naruszenie obowiązków traktatowych przez państwa członkowskie.
- TSUE ułatwił egzekwowanie obowiązku zwłaszcza KE w ramach skargi na naruszenie obowiązków traktatowych- KE może powołać generalny obowiązek z art. 19 ust. 1 zd. 2.

C-619/18 Komisja przeciwko PL

- Obniżenie obowiązkowego wieku emerytalnego sędziów SN +
- powierzenie Prezydentowi RP dyskrecjonalnej kompetencji do przedłużania wybranym sędziom kadencji wg znanych sobie tylko kryteriów,
- Po uzyskaniu opinii Krajowej Rady Sądownictwa (której członkowie wybierani przez Sejm, a nie przez sędziów)
- TSUE: skrócenie kadencji stanowi ograniczenie zasady niezawisłości sędziowskiej wynikającej z art. 19 ust. 1 zd. 2 TUE, a zatem wymaga uzasadnienia i zapewnienia zgodności z zasadą proporcjonalności.
- TSUE: brak uzasadnienia dla kwestionowanego środka prawnego:
 - nie było nim zrównanie wieku emerytalnego sędziów i innych pracowników, gdyż inni pracownicy mieli prawo, a nie obowiązek, przejścia na emeryturę w określonym wieku
 - Prezydent ma kompetencje do dowolnego przedłużania kadencji dowolnej liczby sędziów, którzy osiągnęli już wiek emerytalny

C-585/18 A.K. (niezależność Izby Dyscyplinarnej SN)

- Ocena powołań na stanowiska sędziowskie do nowoutworzonej Izby Dyscyplinarnej SN
(kluczowa rola KRS powoływana w większości przez Sejm)
- Czy spełniona przesłanka niezawisłości Izby?
- TSUE nie dokonał oceny samodzielnie, lecz delegował dokonanie oceny do SN, podając okoliczności, które sąd odsyłający powinien wziąć pod uwagę (tzw. test oznak niezawisłości):
 - zakres autonomii (ogromny)
 - jurysdykcja (delikatna sprawa)
 - członkowie Izby (wyłącznie nowe osoby spoza SN, powiązane z MS)
 - powołanie (przez nową KRS, wybraną przez większość sejmową)
- Sam czynnik polityczny nie jest problematyczny o ile występuje szereg dodatkowych elementów poddających w wątpliwość oznak niezawisłości sędziów w oczach racjonalnego obserwatora
- SN → nowa Izba Dyscyplinarna nie jest niezawisła

C-791/19, Komisja przeciwko Polsce

- Naruszenia zarzucane przez KE:
 - Działalność Izby Dyscyplinarnej
 - Naruszenie „prawa do sądu ustanowionego ustawą”- art. 47 KPP- jurysdykcja sądu nie może wynikać z decyzji dyskrecjonalnej Prezesa Izby Dyscyplinarnej
- Konsekwencja naruszenia- sędzia nie zostaje powołany zgodnie z przepisami prawa krajowego, nie może więc gwarantować skutecznej ochrony sądowej
- Test oznak niezawisłości:
 - Czy naruszenie prawa przy powołaniu sędziego jest oczywiste
 - Czy naruszenie dot. fundamentalnych norm regulujących proces nominacji
 - Czy naruszeniu nie zaradzono na podstawie środków krajowych?

Mechanizmy oceny praworządności

- Art. 7 TUE
- Rozporządzenie 2020/2092 w sprawie ogólnego systemu warunkowości

Art. 7 TUE

- Wykorzystany przeciwko Polsce i Węgrom
- Nigdy nie doszło do przyjęcia decyzji przez Radę, a tym bardziej Radę Europejską
- Dwa tryby, niezależne od siebie:
(art. 7 ust. 1- organ decyzyjny- Rada
art. 7 ust. 2- organ decyzyjny- Rada Europejska)

Art. 7 TUE

Ust. 1

- Organ decyzyjny- Rada
- „istnienie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia” wartości wymienionych w art. 2 TUE
- Skutek → skierowanie rekomendacji przez Radę

Ust. 2

- Organ decyzyjny- Rada Europejska
- „stałe naruszenie”
- Skutek → nałożenie na dane państwo sankcji przez Radę (ust. 3), polegających na zawieszeniu niektórych praw wynikających z Traktatów

Sprawa C-216/18 Celmer

- Dot. wykonania Europejskiego Nakazu Aresztowania z Polski w Irlandii
- Polak oskarżony o handel narkotykami
- Polski sąd wystawił ENA (uproszczona ekstradycja),
- obrońca podniósł, że w Polsce klient nie może liczyć na sprawiedliwy proces
- Sąd irlandzki pyta TSUE- czy wydać obywatela polskiego?
- TSUE: podwójny test badania niezawisłości sądów danego państwa, aby odmówić ENA:
 - Stwierdzenie istnienia zagrożenia systemowych
 - Stwierdzenie istnienia zagrożenia niezawisłości konkretnego sądu, który będzie orzekał w sprawie osoby, której dot. ENA (czy to wykonalne w praktyce??)

Mechanizm warunkowości

Rozporządzenie 2020/2092 w sprawie ogólnego systemu warunkowości służącego ochronie budżetu UE:

- KE jest upoważniona do zawieszenia wypłaty funduszy unijnych konkretnym państwom w sytuacji, gdy wystąpi **wystarczająco poważne ryzyko**, że naruszenia praworządności zagrażą zarządzaniu budżetem UE lub interesom finansowym UE **w wystarczająco bezpośredni sposób**
- Decyzje KE są zatwierdzane przez Radę większością kwalifikowaną
- TSUE: rozporządzenie nie poszerza kompetencji UE- celem jest ochrona budżetu

Za tydzień...

- Kompetencje UE
- Instytucje

Podział kompetencji między UE a państwa członkowskie

- UE nie jest państwem
- Dla uzasadnienia możliwości działania potrzebuje powierzenia jej tej możliwości przez dysponentów suwerennej władzy- czyli państwa członkowskie
- Źródłem kompetencji UE- zgoda p. cz. wyrażona w traktatach założycielskich- TUE i TFUE
- Granice kompetencji UE wyznacza **zasada przyznania**
- **Kompetencje wyłączne, dzielone i pomocnicze**

Zasada przyznania- art. 5 ust. 2 TUE

- **UE** działa wyłącznie w **granicach kompetencji przyznanych** jej przez p. cz. w traktatach do osiągnięcia określonych w nich celów.
- Wszelkie **kompetencje nieprzyznane UE należą do p. cz.** – p. cz. mogą działać swobodnie w takim zakresie, w jakim dziedzina nie została przekazana UE.
- Powierzenie kompetencji przez p. cz. wyznacza zatem zakres możliwego działania UE (wyznacza granice kompetencji UE).
- Konsekwencja- każdy unijny akt prawa wtórnego musi wskazywać podstawę prawną (wychodzącą z prawa pierwotnego).

Kompetencje wyłączne

- Wykluczenie możliwości podejmowania samodzielnych działań legislacyjnych przez p.cz.
- P. cz. nie są upoważnione do podejmowania jakichkolwiek działań, niezależnie od tego, czy instytucje UE przyjęły jakiegokolwiek środki prawne w dziedzinie należącej do kompetencji wyłącznej czy też nie.
- Pełne przekazanie suwerennych praw przez p. cz. na rzecz UE.

Kompetencje wyłączone- art. 3 TFUE

1. Unia celna
2. Reguły konkurencji na rynku wewnętrznym
3. Polityka pieniężna państw członkowskich, których walutą jest EUR
4. Zachowanie morskich zasobów biologicznych w ramach wspólnej polityki rybołówstwa
5. Wspólna Polityka Handlowa
6. Zawieranie umów międzynarodowych (jeśli przewidziane w akcie ustawodawczym UE lub jest niezbędne do umożliwiania UE wykonywania jej wewnętrznych kompetencji lub może wpływać na wspólne zasady lub zmienić ich zakres).

Kompetencje dzielone

art. 4 TFUE

- UE dzieli kompetencje z p. cz. jeśli Traktaty przyznają jej kompetencje, które nie dotyczą dziedzin określonych w art. 3 i 6 TFUE.
- Wszystkie dziedziny kompetencji UE nieprzypisane do kompetencji wyłącznych oraz wspierających

Kompetencje dzielone

1. **Rynek wewnętrzny**
2. Polityka społeczna
3. Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna
4. Rolnictwo i rybołówstwo (bez zachowania morskich zasobów bio)
5. Środowisko naturalne
6. Ochrona konsumentów
7. Transport
8. Sieci transeuropejskie
9. Energia
10. Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości
11. Wspólne problemy bezpieczeństwa w zakresie zdrowia publicznego

Zasada zajętego pola

- **DOT. KOMPETENCJI DZIELONYCH**

- Wykonanie kompetencji przez UE ogranicza możliwość działań legislacyjnych p.cz.
- Art.2 ust. 2 TFUE- p.cz. wykonują swoje kompetencje w zakresie, w jakim UE nie wykonała swoich kompetencji
- Wykorzystanie przez UE w danym obszarze swoich kompetencji powoduje efekt zajętego pola
- P. cz. mogą podejmować działalność prawodawczą w tym obszarze: tylko w zakresie nieobjętym regulacją UE lub gdy UE zaprzestała wykonywania swoich kompetencji
- Stopniowe wypieranie kompetencji p.cz. w dziedzinach objętych kompetencjami dzielonymi
- Efekt zajętego pola nie występuje w 2 dziedzinach:
 - badań, rozwoju technologicznego i przestrzeni kosmicznej (art. 4 ust. 4 TFUE)
 - współpracy na rzecz rozwoju pomocy humanitarnej (art. 4 ust. 3 TFUE)

Zasada zajętego pola

- Wypieranie kompetencji p.cz. przez UE- może doprowadzić do wystąpienia „kompetencji wyłącznych przez przejęcie”
- Gdy komp. dzielona została wykonana w tak dalekim stopniu, że cała dziedzina została objęta zakresem regulacji UE
- ALE nawet wtedy kompetencja dzielona TO NIE kompetencja wyłączna, bo:
 - nadal wymaga zastosowania **testu pomocniczości**
 - p.cz. mają kompetencje w tym obszarze, jeśli UE zaprzestała wykonywania swojej kompetencji (np. stwierdzenie nieważności aktu prawa pochodnego)
- Klauzule limitacyjne- p.cz. w traktatach mogą wprowadzić zabezpieczyć niektóre dziedziny całkowitym objęciem zakresu prawa UE- np. art 194 ust. 2 TFUE (polityka energetyczna)

Kompetencje pomocnicze (wspierające) art. 6 TFUE

1. Ochrona i poprawa zdrowia ludzkiego
2. Przemysł
3. Kultura
4. Turystyka
5. Edukacja
6. Kształcenie zawodowe
7. Młodzież i sport
8. Ochrona ludności
9. Współpraca administracyjna

Kompetencje pomocnicze (wspierające)

art 6 TFEU

- Wykonanie kompetencji wspierających przez UE nie powoduje eliminowania możliwości działań ze strony p.cz.
- Działania p.cz. nie mogą być sprzeczne z prawem UE

Zasada pomocniczości (subsydiarności)

- Zastosowanie jedynie **w obszarze kompetencji niewyłącznych (dzielonych + wspierających)**
- Jeśli działanie UE w ramach komp. wyłącznych- brak kontroli z zasadą pomocniczości
- Art. 5 ust. 3 TUE- UE podejmuje działania w zakresie kompetencji niewyłącznych tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim:
 - **Cele nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie oraz**
 - **Ze względu na rozmiary lub skutki proponowanego działania możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie UE**

Test pomocniczości

1. Czy państwa członkowskie nie są w stanie samodzielnie zrealizować zamierzonego celu działania?
2. Czy działanie na poziomie UE w większym stopniu przyczyni się do realizacji celu, niż działanie państw członkowskich?

Nawet jeśli na pyt. 1 odp. NIE, a pyt. 2 TAK, działanie jest zgodne z zasadą pomocniczości.

Protokół nr 2 ws. stosowania zasady pomocniczości i proporcjonalności

- Podstawy stwierdzenia, że cel UE może zostać osiągnięty lepiej na poziomie UE są uzasadniane na podstawie wskaźników jakościowych, a tam gdzie to możliwe, ilościowych.
- **Udowodnienie** zgodności działań z zasadą pomocniczości spoczywa **na instytucjach UE**
- Niezgodność z zasadą pomocniczości można stwierdzić tylko, gdy **instytucje UE nie mogły** w chwili podejmowania działania na podstawie szczegółowych informacji **uznać, że cel zamierzonego działania mógł być lepiej osiągnięty na poziomie UE.**

Zasada proporcjonalności

- Dot. kontroli kompetencji **wyłącznych oraz niewyłącznych**
- Art. 5 ust. 4 TUE „zakres i forma działań UE **nie wykracza** poza to co jest **konieczne** do osiągnięcia celów Traktatów.”
- **Test zgodności z zasadą proporcjonalności obejmuje:**
 1. Uznanie, że podjęcie działania przez instytucje jest **odpowiednie do** zamierzonego **celu (adekwatność)** → czy dany środek nadaje się do realizacji celu??
 2. Uznanie, że środek przyjęty do realizacji danego celu **nie wykracza** poza to, co jest **konieczne do jego realizacji (niezbędność/konieczność)** → porównanie środka z innymi możliwymi rozwiązaniami, które mogłyby w podobnym stopniu zrealizować cel (jeśli jest wybór, to należy wybrać ten najmniej uciążliwy i który powoduje najmniejsze obciążenia)

Zasada proporcjonalności

- Stosowana zarówno do działań państw członkowskich jak i instytucji UE
- W odniesieniu do instytucji UE – **kwalifikowana forma testu proporcjonalności**:
- Działanie prawodawcze UE jest niezgodne z zasadą proporcjonalności, tylko jeśli:
 1. Jest **oczywiście nieodpowiednie** do osiągnięcia celu
 2. Instytucje dopuściły się **oczywiście błędnej oceny jego niezbędności**

Tryb kontroli zasad pomocniczości i proporcjonalności

1. Kontrola prewencyjna (ex ante)

- wykonywana przez parlamenty państw członkowskich
- dot. stosowania zasady pomocniczości

2. Kontrola następcza (ex post)-

- sprawowana przez TSUE (uprawniony do orzekania o zgodności już przyjętego i opublikowanego aktu z zasadami pomocniczości i proporcjonalności)
- dot. stosowania zasady pomocniczości i proporcjonalności

Kontrola prewencyjna zasady pomocniczości

- Wykonywana przez **parlamenty narodowe** w odniesieniu do zasady pomocniczości

Procedura żółtej kartki:

- Przedmiot kontroli: projekty aktów ustawodawczych sformułowane w ramach realizacji kompetencji niewyłącznych oraz akty prawne przewidziane w trybie art. 352 TFUE.
- Parlament narodowy, kwestionując zgodność projektowanego aktu z zasadą pomocniczości, przedstawia **uzasadnioną opinię** – powody, dla których uznał, że projekt jest niezgodny z tą zasadą
- Do wywarcia realnego wpływu niezbędne jest zebranie con. **1/3 głosów** przyznanych parlamentom narodowym
- Wówczas KE zmuszona jest do poddania projektu ponownej analizie, w wyniku której wniosek może być zmieniony, utrzymany bądź wycofany.

Kontrola prewencyjna zasady pomocniczości

Procedura pomarańczowej kartki

- Badanie zgodności wniosku legislacyjnego z zasadą pomocniczości, gdy **większość głosów opowie się przeciwko** zgodności projektu zasadą pomocniczości
- Jeśli **KE** podtrzyma wniosek legislacyjny mimo tego, musi przedstawić **uzasadnioną opinię**, w której wykaże, dlaczego uważa że wniosek jest zgodny z zasadą pomocniczości
- Uzasadniona opinia KE kierowana jest do **Rady i PE**, które mogą uznać (niezależnie), że wniosek narusza zasadę pomocniczości → wówczas wniosek nie może stać się przedmiotem dalszych prac legislacyjnych, proponowany akt nie zostaje przyjęty
- Dotychczas pomarańczowa kartka nigdy nie wystawiona

Kontrola następcza zasad pomocniczości i proporcjonalności

- Dot. przyjętego i opublikowanego aktu prawnego (zarówno akty ustawodawcze jak i nie ustawodawcze)
- Organ kontrolny- TSUE
- dokonana poprzez:
 - wniesienie **skargi na nieważność** w trybie art. 263 TFUE
 - udzielenie odp. na **pytanie prejudycjalne** dot. ważności aktu prawa UE w trybie art. 267 TFUE
- Parlamenty narodowe nie mają kompetencji do samodzielnego złożenia skargi na nieważność aktu prawa pochodnego (ew. skarga na nieważność w imieniu państwa członkowskiego składana jest przez rząd nie parlament).

Członkostwo w UE

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytet Warszawski

Członkostwo w UE

- Art. 49 TUE- akcesja
- Art. 7 TUE- zawieszenie niektórych praw wynikających z członkostwa w UE
- Art. 50 TUE- wystąpienie z UE

Akcesja- art. 49 TUE

- Zasada: Każde **państwo europejskie** respektujące **wartości** wymienione w **art. 2 TUE** może ubiegać się o członkostwo w UE
- Praktyka: kryteria akcesyjne mają charakter dynamiczny i podlegają ewolucji
- **Art.49 TUE + kryteria kopenhaskie** (Rada Europejska, 1993)
 - 1) stabilność instytucji demokratycznych,
 - 2) poszanowanie praw mniejszości,
 - 3) funkcjonowanie gospodarki rynkowej która sprosta rynkowi wewnętrznemu,
 - + (!!!) zdolność absorpcji UE do przyjmowania kolejnych państw członkowskich (coraz większe znaczenie).
- Możliwe jedynie pełne członkostwo- status państwa stowarzyszonego nie oznacza niepełnego członkostwa
- Obecni kandydaci: Turcja, Czarnogóra, Serbia, Albania, Macedonia, Ukraina, Mołdawia

Wystąpienie z UE- art. 50 TUE

- Konsensualne wystąpienie z UE- każde państwo, zgodnie z wymogami konstytucyjnymi, może zdecydować o wystąpieniu,
- notyfikacja zamiaru wyjścia składana Radzie Europejskiej,
- Rada Europejska ustala **wytyczne dot. negocjacji umowy o warunkach wystąpienia**,
- **Umowa jest zawierana przez Radę w imieniu UE** (większość kwalifikowana + zgoda PE)--> z przyczyn politycznych stosowana jest zasada konsensusu,
- Traktaty przestają obowiązywać w dniu wejścia w życie umowy o wystąpieniu,
- Jeśli p.cz. zdecyduje o chęci ponownej akcesji, wówczas przeprowadza się standardową procedurę z art. 49 TUE.

Wystąpienie UK

- 06.2016- referendum w UK
- 29.03.2017- notyfikacja do Rady Europejskiej potwierdzająca, iż UK zamierza wystąpić
- Rada Europejska przygotowała zalecenia dot. negocjacji umowy o wystąpieniu
- Mandat do negocjacji- KE, negocjowane dwie fazy:
 1. Kontrybucja UK w budżecie UE, prawa obywateli, granica między Republiką Irlandii a Irlandią Północą (tzw. kryteria progowe),
 2. Umowa o wystąpieniu.
- **31.01.2020 r. UK wystąpiła z UE na podstawie umowy o wystąpieniu**
- Do końca 2020 r.- okres przejściowy- stosuje się prawo UE, choć UK nie uczestniczy w procesie decyzyjnym UE
- Od 1.1.2021- umowa o handlu i współpracy zawarta między UE a UK

Za tydzień...

Instytucje UE

PE- historia

- Za czasów Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali- Wspólne Zgromadzenie (funkcja konsultacyjna)
- Od 1957 r.- Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne (Strasburg)
- Od 1962- PE
- Od 1986 r. – Jednolity Akt Europejski- wzmocniona pozycja PE (procedura współpracy)
- Początkowo jedynie kompetencje opiniodawcze,
- Obecnie: funkcja prawodawcza- równorzędna z Radą (zwykła procedura ustawodawcza)
- Początkowo deputowani wybierani przez parlamenty p.cz., od 1979 r. pierwsze wybory bezpośrednie do PE (legitymacja demokratyczna)

PE

- Art. 14 ust. 3 TUE- członkowie PE wybierani na 5 letnią kadencję w wyborach powszechnych, bezpośrednich oraz proporcjonalnych, w głosowaniu wolnym i tajnym
- Każde p.cz. ustala własną ordynację wyborczą
- Siedziba- Strasburg (Sesje plenarne), Bruksela (komisje, biura poselskie, władze klubów- ułatwiona komunikacja z Radą i Komisją), w Luksemburgu Sekretariat Generalny i biblioteka

PE- skład

- Od 2024-2029 r.- 720 członków (Decyzja Rady Europejskiej 2023/2061);
- Art. 14 ust 2. TUE- max.750 + przewodniczący;
- Zasada degresywnej reprezentacji obywateli UE;
- łączna liczba mandatów przydzielana jest na podstawie liczby ludności danego państwa, lecz państwa o większej liczbie ludności zgadzają się być niedostatecznie reprezentowane (faworyzowanie mniej zaludnionych p.cz.);
- Im większy kraj, tym mniejsza liczba mandatów w stosunku do liczby ludności;
- Min. 6 miejsc, max. 96;
- Posłowie zasiadają wg przynależności politycznej;
- Posłowie przynależą do ugrupowań politycznych lub są niezrzeszeni;
- Każda grupa polityczna- posłowie z co najmniej $\frac{1}{4}$ p.cz., min. liczba posłów do utworzenia to 23.

Kompetencje PE

- **Funkcja prawodawcza**
 - wraz z Radą przyjmuje akty prawa pochodnego w zwykłej procedurze ustawodawczej (dawna procedura współdecydowania); w szczególnej procedurze prawodawczej wyraża opinię/zgodę na wydanie aktu
 - brak bezpośredniej inicjatywy ustawodawczej (jedynie pośrednio przez KE)
 - W obszarach współdecydowania z Radą- może przekazać KE uprawnienia do uchwalania tzw. aktów delegowanych lub wykonawczych
- **Funkcja budżetowa-** wraz z Radą przyjmuje budżet UE
- **Funkcja polityczna (kontrolna)-** rozpatruje sprawozdanie KE, może wyrazić wotum nieufności dla KE, może ustanowić tymczasową komisję śledczą
- **Funkcja kreacyjna-** wybiera Przewodniczącego KE oraz zatwierdza skład KE, powołuje europejskiego RPO
- Może wnieść skargę na nieważność aktu prawa UE lub bezczynność instytucji, uczestniczy w procedurze z art. 7 TUE- zawieszenia praw członkowskich p.cz. za naruszenie wartości z art. 2 TUE

PE- struktura

- Obecnie 7 grup politycznych
- Od 2019 r.- najliczniejsza Grupa Europejskiej Partii Ludowej- Chrześcijańscy Demokraci
- Pracami PE kierują przewodniczący, 14 wice oraz organy polityczne (m.in. Prezydium, które podejmuje dec. w sprawach org. wewnętrznej PE, 5 kwestorów odp. za sprawy administracyjne i finansowe posłów)
- Przewodniczący PE- wybierany bezwzględną większością głosów na 2,5 letnią kadencję (Roberta Metsola)
- <https://www.europarl.europa.eu/meps/pl/home>

Rada Europejska

- Początkowo- nieformalne szczyty głów państw członkowskich
- Od wejścia w życie TL – RE uzyskała oficjalnie kompetencje do podejmowanie wszelkiej problematyki ważnej dla dalszych działań UE oraz wydawania wytycznych dot. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa
- Posiedzenia RE 2 x w ciągu półrocza (posiedzenia zwyczajne)- szczyty
- Posiedzenia nadzwyczajne zwołuje Przewodniczący jeśli sytuacja tego wymaga

Rada Europejska

Kompetencje:

- Nadawanie impulsów niezbędnych do dalszego rozwoju UE, określenie kierunków rozwoju oraz politycznych priorytetów;
- Po każdym posiedzeniu RE wydaje **konkluzje** (kierunki przyszłych działań ustawodawczych i politycznych UE); jest to soft-law ale ma wielką wagę (np. kryteria kopenhaskie)
- Art. 7 ust. 2 TUE- jednomyślna decyzja RE o istnieniu poważnego i stałego naruszenia przez państwo członkowskie wartości z TUE
- Ogólne i długofalowe kwestie w zakresie polityki zagranicznej- np. przyznanie statusu państwa kandydującego, nałożenie sankcji

RE

Kompetencje kreacyjne:

- Wskazanie przewodniczącego KE
- Powołanie za zgodą przewodniczącego KE Wysokiego Przedstawiciela ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa
- Mianowanie składu KE po jego zatwierdzeniu przez PE
- Powołanie prezesa, wiceprezesów i członków EBC

Kompetencje do przyjmowania decyzji, które zmieniają traktaty założycielskie!!

Notyfikacja przez p. czł. zgłoszenia zamiaru wystąpienia z UE do RE

RE- Skład

- 1 przedstawiciel z każdego p.cz. w randze szefów państw lub rządów (w PL spór o krzesło)
- Przewodniczący Rady Europejskiej
- Przewodniczący Komisji Europejskiej

Zasada: jednomyślność (konsensus)- silny polityczny wymiar działania

Do wykonywania kompetencji kreacyjnych- zasada głosowania większością kwalifikowaną

RE- Przewodniczący

- Wybierany przez RE na 2,5 roku z jednokrotną reelekcją
- Wybór: co do zasady konsensus, wyjątkowo większość (2017r)
- Zwołuje posiedzenia RE
- Składa po każdym posiedzeniu sprawozdania PE odnośnie przyjętych decyzji politycznych
- W ramach polityki zagranicznej- reprezentuje UE na zewnątrz, z poszanowaniem kompetencji Wysokiego Przedstawiciela ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa (mandat reprezentacyjny)

Rada UE

SKŁAD

- Przedstawiciele szczebla ministerialnego z każdego z państw członkowskich
- Upoważnieni do zaciągania zobowiązań w imieniu rządu danego p.cz. (do rządu należy decyzja, kto pojawi się w Radzie)
- Członkowie nie są powoływani ani odwoływani dla potrzeb uczestnictwa w Radzie
- Różne konfiguracje (10):
 - Rada ds. Ogólnych → ogólna koordynacja polityk, kwestie instytucjonalne i administracyjne, przygotowanie posiedzeń Rady Europejskiej
 - Rada ds. Zagranicznych → odp. m.in. za Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa, Wspólną Politykę Handlową
 - Rada ds. Gospodarczych i Finansowych
 - Rada ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych ...
 -

Rada UE

COREPER-

- Stały Komitet Przedstawicieli – odpowiedzialny za przygotowanie pracy Rady;
- Ambasadorowie wszystkich państw czł. (COREPER II)
- zastępcy ambasadorów (COREPER I);
- Nie jest to organ o charakterze decyzyjnym;

RADA UE- Funkcje

1. prawodawcza wraz z PE (wydawanie aktów prawa wtórnego)
 - Zwykła procedura prawodawcza
 - Specjalna procedura prawodawcza
2. Budżetowa- ustanowienie rocznego budżetu UE wraz z PE
3. Prawo pośredniej inicjatywy prawodawczej (przez KE)
4. Udział w procedurze prowadzącej do rewizji traktatów założycielskich (art. 48 TUE)
5. Udział w procedurze z art. 7 TUE ust. 1 (stwierdzenie istnienia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia), z art. 49 TUE (p.cz. które ubiega się o członkostwo składa wnioski do Rady)
6. Uprawnienia kreacyjne (np. utworzenie Sądu, zmiana liczby komisarzy w KE...)
7. Zawieranie umów międzynarodowych w imieniu UE (art. 218 TFUE)

Prezydencja w Radzie UE

- Kolejno sprawowana przez każde z państw członkowskich przez 6 mies.
- Zespoły 3 prezydencji przygotowują wspólny program prezydencji

<https://www.consilium.europa.eu/media/56627/presidencies-until-2030.pdf>

Głosowanie w Radzie UE

- Zwykła większość- (14)
- Większość kwalifikowana- zasada domyślna → zwykła procedura ustawodawcza
→ tzw. test podwójnej większości:
 - test liczby państw (minimum 55% wszystkich państw głosuje za)- con. 15 głosów z 27
 - test demograficzny- poparcie p.cz. reprezentujących łącznie con. 65% ogółu obywateli UE
 - Wstrzymanie się od głosu liczone jako głos przeciwko
- Jednomyślność- kwestie wrażliwe → specjalna procedura legislacyjna
 - Wstrzymanie się od głosu nie uniemożliwia przyjęcia aktów jednomyślnie

Komisja Europejska- art. 17 TUE

- Wspiera ogólny interes UE
- Czuwa nad stosowaniem Traktatów i aktów prawnych instytucji
- Wykonuje budżet
- Zarządza programami
- Ma wyłączne prawo inicjatywy prawodawczej
- Funkcje koordynacyjne, wykonawcze i zarządcze
- Kadencja 5 lat, równoległe z PE

KE- skład

- 1 obywatel z każdego p.cz., przewodniczący + Wysoki Przedstawiciel UE ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa jako wice.
- Komisarze wybierani spośród os. których niezależność jest niekwestionowana
- KE jest niezależna w wykonywaniu swych zadań
- Członkom KE nie wolno zwracać się o instrukcje ani ich przyjmować od żadnego rządu, instytucji, organu lub jednostki org.
- Za złamanie niezależności- odp. polityczna oraz prawna- TS może orzec o dymisji członka KE

KE- kompetencje

- Wyłączne prawo inicjatywy prawodawczej (motor integracji europejskiej)
- Własne kompetencje prawodawcze i decyzyjne- wydawanie aktów na podstawie upoważnienia traktatowego bądź zawartego w akcie ustawodawczym
- Strażniczka traktatów- monitoruje przestrzeganie prawa UE przez państwa członkowskie (np. nieprawidłowa implementacja aktu, brak implementacji, skarga na nieważność aktu prawnego, skarga na bezczynność instytucji,
- Wykonanie budżetu UE
- Reprezentacja UE na zewnątrz (negocjowanie umów międzynarodowych)

TSUE

- Zapewnia poszanowanie prawa w wykładni i stosowaniu traktatów
- Obecnie dwa organy: TS i Sąd (dawny Sąd I instancji)
- TS - skargi państw członkowskich na akty PE i Rady, skargi KE na naruszenie obowiązków traktatowych przez państwa, pytania prejudycjalne (interpretacja i ważność aktów prawnych w UE), odwołania od orzeczeń Sądu
- Sąd- orzekanie w 1 instancji w przedmiocie skarg bezpośrednich przeciwko instytucjom i organom UE składanym przez os. fizyczne i prawne (skargi jednostek przeciwko decyzjom administracyjnym KE np. w sprawach konkurencji, pomocy publicznej, prawa farmaceutycznego itd.)

TSUE

- TS: Członkowie- 1 sędzia z każdego państwa członkowskiego (27)
- Rzecznicy generalni – publiczne przedstawienie uzasadnionej opinii w sprawie po zamknięciu procedury pisemnej lub rozprawy (obowiązkowo 8, ale Rada może zwiększyć – obecnie jest 11)
- Polska (i 5 innych największych państw)- stałe prawo do rzecznika
- Sąd: po 2 sędziów z każdego p.cz. , brak rzeczników generalnych

Sąd

- 1) Sprawy o nieważność aktu i bezczynność instytucji lub organu UE wniesionej przez os. fizyczne i os. prawne
- 2) Skargi pracownicze
- 3) Skargi na nieważność aktu lub bezczynność instytucji lub organy wnoszonych przez P.cz. Z wyjątkiem tych przeciwko Radzie, PE lub obydwu łącznie
- 4) Skargi odszkodowawcze przeciwko UE
- 5) Sprawy sporów z umów z zapisem na sąd polubowny (arbitraż)

→ Prawo odwołania do TSUE w ciągu 2 mies. od zawiadomienia o orzeczeniu

TSUE

1. Skargi o naruszenie obowiązków traktatowych przez p.cz.
2. Pytania prejudycjalne
3. Opinie ws. zgodności projektowanej umowy międzynarodowej z prawem UE
4. Skargi na nieważność i beczynność składanych przez instytucje
5. Skargi na nieważność i beczynność składanych przez p.cz. Przeciw PE, Radzie albo obydwu
6. Spory pomiędzy p.cz.
7. Dyscyplinarne zdymisjonowanie członka TSUE, KE, TO

Za tydzień...

Źródła prawa UE

Źródła prawa UE

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytet Warszawski

Prawo UE

PRAWO PIERWOTNE:

- Tworzone przez państwa członkowskie UE
- Określa podstawy działania UE (tzw. prawo konstytucyjne UE)

PRAWO POCHODNE/WTÓRNE

- Stanowione przez instytucje UE na podstawie norm prawa pierwotnego

Zakres obowiązywania prawa UE

- Podmiotowy (*ratione personae*)- do kogo adresowane są normy?
- Przedmiotowy (*ratione materiae*)- materialny zakres kompetencji?
- Czasowy (*ratione temporis*)- jakie są ramy czasowe obowiązywania porządku prawnego?
- Terytorialny (*ratione loci*)- jakie są granice przestrzenne obowiązywania prawa UE?

Zakres podmiotowy

- Normy prawne adresowane nie tylko do państw członkowskich ale i do jednostek (os. fizycznych i os. prawnych)
- van Gend & Loos
- Instytucje unijne, organy i jednostki org UE

Zakres przedmiotowy

- Zasada kompetencji przyznanych:
 - Kompetencje wyłączne
 - Dzielone
 - Pomocnicze

Zakres czasowy

- TEWWIS zawarty na 50 lat (wygaś 2002 r.)
- Pozostałe- zakres nieograniczony
- Art. 54 konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów- TUE i TFUE mogą zostać uznane za wygaś przez wszystkie państwa- strony tych umów

Zakres terytorialny

- Art. 52 TUE- wymienia wszystkie państwa członkowskie (całe terytorium tych państw)
- Wyjątki- np. terytoria zamorskie Francji, portugalskie Azory i Madera oraz hiszpańskie Kanary (art. 355 TFUE)
- Część prawodawstwa UE stosowana jest na obszarze EOG (strefa wolnego handlu i wspólnego rynku, obejmuje Norwegię, Islandię i Lichtenstein, -(!) Szwajcaria nie jest w EOG)
- Zmiany zakresu terytorialnego:
 - przystąpienie/wystąpienie z UE
 - Powiększenie terytorium państwa czł. (RFN + NRD)
 - Zmniejszenie terytorium państwa (np. niepodległość Algierii od Francji w 1962 r.)
 - Zmiana statusu prawnokonstytucyjnego określonej części terytorium p. cz. (np. Grenlandia (duńska prowincja) – w UE na zasadzie stowarzyszenia

Katalog źródeł prawa

PRAWO PIERWOTNE:

- Tworzone przez państwa członkowskie UE
- Określa podstawy działania UE (tzw. prawo konstytucyjne UE)

PRAWO POCHODNE/WTÓRNE

- Stanowione przez instytucje UE na podstawie norm prawa pierwotnego

Prawo pierwotne

- **Prawo traktatowe** (TUE, TFUE, KPP, traktaty akcesyjne, umowy szczególne - np. układ z Schengen, porozumienie o EOG)
- **Akty konstytucyjne Rady UE lub Rady Europejskiej** (tylko wyraźnie wskazane w traktatach, podejmowane zgodnie ze specjalną procedurą prawodawczą, przyjęte na zasadzie jednomyślności, warunkiem ich wejścia w życie jest ratyfikacja w p.cz.- przykład: art. 218 ust. 8 TFUE- przystąpienie UE do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka)
- **Ogólne zasady prawa UE**
 - Niepisane normy prawa pierwotnego UE, odkrywane (rekonstruowane) przez TSUE
 - Potwierdzają obowiązujące (choć niepisane) normy prawa UE

Ogólne zasady prawa

- **Źródło pochodzenia:**
 - Traktaty (TUE, TFUE), KPP (np. zasada proporcjonalności- art. 5 TUE)
 - Prawo wewnętrzne państw członkowskich (konstytucyjne tradycje wspólne p.czł.)- zasada pewności prawa, niedziałanie prawa wstecz itd.
 - Prawo międzynarodowe wiążące p. czł. lub UE- np. *pacta sunt servanda*
 - **Brak zamkniętego katalogu-** zasady wynikające z państwa prawnego ,zasady demokracji oraz związane z nimi prawa podst.
 - **29/69 Stauder v. Ulm-** prawa podstawowe częścią zasad ogólnych prawa wspólnotowego, które podlegają ochronie sprawowanej przez TSUE;
 - **11/70 Internationale Handelsgesellschaft-** TSUE odwołał się do konstytucyjnych wartości wspólnych p.cz. Jako źródła inspiracji do unijnej ochrony praw człowieka
 - **Funkcje:**
 - Interpretacja prawa (wzorzec sądowej oceny i kontroli aktów prawa UE i prawa krajowego- jeśli w wyniku kontroli norma jest sprzeczna z ogólną zasadą prawa to zostaje unieważniona- norma UE lub niestosowana jeśli prawa kr.)
- Wypełnianie luk w prawie (wypełnia postulat zupełności i spójności systemu prawa)

Prawo pochodne

- Art. 288 TFUE (brak hierarchii!)
- Stanowione przez instytucje i organy UE na podstawie kompetencji przyznanych im w TUE i TFUE,
- Akty prawnie wiążące (rozporządzenia, dyrektywy, decyzje) i niewiążące (zalecenia i opinie)
- Akty nieoznaczone (nienazwane w katalogi 288 TFUE).

Rozporządzenie

- Akt normatywny o charakterze abstrakcyjnym- obejmuje nieokreśloną liczbę sytuacji
- zasięgu ogólnym (generalnym)- kierowane do wszystkich p.cz. i wiążą os. fiz. i prawne
- Wiąże adresatów w całości
- Bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich (część krajowego porządku prawnego bez konieczności implementacji)- TSUE w sprawie Fratelli Zerbone
- Bezpośrednio skuteczne- jednostki mogą bezpośrednio powoływać się na przepisy R niezależnie od jakichkolwiek środków recepcyjnych
- Instrument unifikacji (ujednoczenia prawa)

Dyrektywa

- Wiąże każde p.cz. do którego jest skierowana (może do wszystkich, może kilku lub do jednego)
- Wiąże w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty
- Pozostawia organom krajowym swobodę co do wyboru formy i środków osiągnięcia tego rezultatu (implementacja- zazwyczaj 2 lata)
- Nie korzysta z bezpośredniego stosowania
- Co do zasady nie korzysta z bezpośredniej skuteczności- jedynie wyjątkowo (van Duyn):
 - W wertykalnym zastosowaniu prawa- wobec państwa lub emanacji
 - Gdy minął termin na implementację, a państwo nie wdrożyło lub nieprawidłowo wdrożyło
 - Przepisy dyrektywy są jasne, precyzyjne i nadają się do bezpośredniego stosowania
 - Przepisy przyznają uprawnienia jednostkom
- Instrument harmonizacji prawa

Implementacja dyrektywy

1. Transpozycja (przyjęcie krajowych aktów prawnych)

- Przyjęcie powszechnie obowiązujących aktów prawnych (a nie praktyk adm.)
- Akty transponujące mają zawierać jasne i przejrzyste normy, zwłaszcza gdy dyr. przyznaje prawa jednostkom (ale nie muszą powtarzać dyrektywy)
- Obowiązek notyfikacji KE środków przyjętych do transp
- Brak trans. W terminie- skarga KE z art.258 TFUE lub ew. odp. odszkodowawcza państwa

2. Rzeczywiste wprowadzenie w życie i stosowanie → *effect utile*- często wymaga np.. zapewnienia środków finansowych dla zapewnienia skuteczności, praktyki administracyjnej

- **Sprawy von Colson, Marleasing**

3. Egzekwowanie- (kontrola przestrzegania, w tym przez org. sądowe)

- **Sprawy Simmenthal, Adeneler**

Decyzja

- wiąże w całości
- Jeśli wskazuje adresatów- wiąże adresatów (oznaczonych w treści czy tytule)
- Może być kierowana zarówno do państw, jak i os. fiz. i prawn.
- Akt konkretny (dot konkretnej sytuacji) i indywidualny (do zindywidualizowanego adresata)
- **test Plaumana** – os. fiz. i prawne muszą wykazać interes prawny; podmioty inne niż adresaci muszą wykazać że dec. dot. ich indywidualnie tylko wtedy gdy ma wpływ na ich sytuacje ze względu na szczególne dla nich cechy charakterystyczne lub sytuację faktyczną, która odróżnia ich od innych os.;
- Jeśli adresowana do os. fiz. i prawnych- ma skutek bezpośredni (Franz Grad)
- Może wymagać wydania krajowych proceduralnych środków wykonawczych
- Najczęściej w obszarze konkurencji, pomocy publicznej

Zalecenia i opinie

- Wydawane z inicjatywy własnej instytucji/organu
- Sugeruje adresatowi autorytarnie określone rozwiązanie (zawiera nakaz pewnego pożądanego działania)
- Jest traktowane jako instrument formalnego nacisku na państwo
- Wydawana na wniosek innej instytucji, innego organu lub z własnej inicjatywy
- Jest mniej kategorięcznym wyrażeniem poglądu, oceną sytuacji, metody, środka
- Znajduje zastosowanie szczególnie w procesie legislacyjnym i sądowym

Akty ustawodawcze

- Rozporządzenia, dyrektywy, decyzje,
- Przyjmowane przez PE i Radę UE w ramach dwóch procedur:
 - 1) **Zwykłej procedury prawodawczej**- gdy akt przyjmowany jest wspólnie przez PE i Radę na wniosek KE
 - 2) **Specjalnej procedury prawodawczej**- akt przyjmowany jest przez PE z udziałem Rady lub przez Radę z udziałem PE

Akty nieustawodawcze

- **Akty delegowane**→
 - Akty nie ustawodawcze o zasięgu ogólnym, które uzupełniają lub zmieniają niektóre, inne niż istotne elementy aktu prawodawczego (art. 290 TFUE)
 - Są stanowione przez KE
 - Stanowione na **podstawie delegacji** przewidzianej w **akcie ustawodawczym**
 - Akt ustawodawczy musi zawierać cel, treść, zakres oraz czas obowiązywania przekazywanych uprawnień
 - Przekazanie uprawnień **nie może dot. istotnych elementów danej dziedziny**, bo te zastrzeżone są dla aktu ustawodawczego

Akty nieustawodawcze

Akty delegowane →

- Warunki, w których następuje przekazanie uprawnień muszą być określone w akcie ustawodawczym
- PE i Rada może zdecydować o odwołaniu tych uprawnień
- Akt delegowany może wejść w życie **tylko gdy PE i Rada nie wyrażą sprzeciwu** w terminie przewidzianym a akcie ustawodawczym (tzw. dwuwariantowa procedura odwołania)

Akty wykonawcze

- Wydawane przez KE (wykonawcza rola KE-
 - KE europejską władzą wykonawczą
 - obowiązkiem jest podejmowanie działań niezbędnych do wprowadzenia w życie aktów prawnych na szczeblu UE)
 - niezbędne zaplecze fachowe i administracyjne
- Wyjątkowo, w należycie uzasadnionych przypadkach, wydawane przez Radę
- Tylko wówczas gdy konieczne są jednolite warunki wykonywania prawnie wiążących aktów UE

STANOWIENIE PRAWA

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytet Warszawski

Stanowienie prawa pierwotnego

- Zawarcie nowej / zmiana umowy międzynarodowej, stanowiącej prawo pierwotne
- Art. 48 TUE
 - zwykła procedura zmiany traktatów- art. 48 ust. 2-5 TUE
 - rozszerzenie/ ograniczenie kompetencji UE
 - Rewizja KPP
 - Konsensus wszystkich p.cz.
 - Wyrażenie zgody przez wszystkie p.cz. Podczas konferencji
 - Ratyfikacja przez p.cz.

Zwykła procedura- art. 48 ust.2-5 TUE

1. Przedstawienie propozycji zmian Radzie (przez rząd każdego p.cz., PE lub KE)
2. Rozpatrzenie zmian i nadanie procedurze biegu przez RE
3. Obrady **konwentu** (przedstawicielei parlamentów narodowych, szefów państw lub rządów p.cz., PE i KE; przy czym zwołanie konwentu nie zawsze jest obowiązkowe) i przedstawienie zaleceń dla konferencji przedstawicielei pp
4. Obrady **konferencji przedstawicielei rządów p.cz.** i uchwalenie za wspólnym porozumieniem zmian- wymagany konsensus!
5. Ratyfikacja zmian przez wszystkie p.cz. zgodnie z ich wymogami konstytucyjnymi

Uproszczone procedury

- Art.. 48 ust. 6 i 7 TUE
- Zmiany wprowadzone przez TL
- Brak konieczności zwoływania konwentu lub konferencji przedstawicieli p.cz.
- Zwiększona rola instytucji
- Dla zmian wymagana jednomyślna decyzja RE

Procedury uproszczone- art. 48 ust.6 TUE

- z art. 48 ust.6 TUE → procedura uproszczona z wymogiem ratyfikacji :
- Propozycja zmian może dot. tylko postanowień cz. III TFUE (rynek wewnętrzny, bezpieczeństwo i sprawiedliwość, konkurencja, podatki, polityka gospodarcza...)
- Jednomyślna decyzja RE dot. zaproponowanych zmian
- Zatwierdzenie przez p.cz. (ratyfikacja) zgodnie z ich wymogami konstytucyjnymi
- **Zmiany nie mogą doprowadzić do zwiększenia kompetencji przyznanych UE**

Procedury uproszczone- art. 48 ust.7 TUE

- „kładka”-

→ Zmiana sposobu podejmowania decyzji przez Radę z jednomyślności na większość kwalifikowaną (dot. działań zewnętrznych UE oraz wspólnej polityki bezpieczeństwa)

(po kładce przechodzi się z jednomyślności na większość kwalifikowaną w Radzie)

→ Zmiana ze specjalnej na zwykłą procedurę prawodawczą –

(po kładce przechodzi się ze specjalnej (która zazwyczaj wymaga jednomyślności w Radzie) na zwykłą procedurę prawodawczą (większość kwalifikowana)

- „Kładka” zainicjowana przez Radę Europejską

- Propozycje przedkładane parlamentom narodowym, które mają 6 mies. na weto wobec propozycji RE

(Brak sprzeciwu oznacza przyjęcie zmian)

- Podjęcie decyzji w sprawie zmian przez **Radę Europejską jednomyślnie za zgodą PE**

STANOWIENIE PRAWA POCHODNEGO

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytet Warszawski

Stanowienie prawa pochodnego

- Inicjatywa ustawodawcza:
 - **Zasada: bezpośrednio prawo KE**
 - W szczególnych przypadkach inne podmioty (PE, EBC, TSUE)
 - **Pośrednia inicjatywa: Rada UE i PE** mogą żądać przyjęcie aktu od KE, ale KE nie jest zobowiązana wszcząć procedury
 - Europejska inicjatywa obywatelska- art. 11 ust. 4 TUE-
 - obywatele UE z con. 7 p.cz., con. 1 mln, mogą zwrócić się do KE
 - KE nie jest związana wnioskiem

Zwykła procedura ustawodawcza

- Przyjęcie aktu wspólnie przez Radę z PE na wniosek KE- art. 289 ust. 1 TFUE
- Rada i PE równorzędnymi podmiotami
- Dot. większości prawodawstwa w UE
- KE przedkłada projekt aktu PE i Radzie

Zwykła procedura prawodawcza

- **1 czytanie w PE** → PE uchwala stanowisko i przekazuje je Radzie
 - Rada zatwierdza stanowisko i akt przyjęty w brzmieniu odp. stanowisku PE
 - Rada nie zatwierdza stanowiska PE, wydaje własne stanowisko i przekazuje PE
- **2 czytanie w PE** →
 - PE ma 3 mies. na zatwierdzenie stanowiska Rady/ nie wypowiedzenie się- akt przyjęty w brzmieniu Rady
 - PE odrzuca stanowisko Rady → akt nie zostaje przyjęty
 - PE proponuje poprawki, które Rada przyjmuje → akt przyjęty
 - PE proponuje poprawki, które Rada nie przyjmuje -> przewodniczący Rady zwołuje **komitet pojednawczy** (inicjatywa na rzecz zbliżania stanowisk), jeśli komitet uzgodni wspólny projekt to
- **3 czytanie w PE** → PE i Rada w ciągu 6 tygodni zatwierdza projekt co prowadzi do przyjęcia aktu

Szczególna procedura prawodawcza

PE z udziałem Rady lub Rada z udziałem PE:

- Konsultacja Rady z PE (niewiążąca opinia PE)- np. art. 21 ust. 3 TFUE, art. 22 TFUE, art. 23 TFUE;
- Rada za zgodą PE- np. art. 19 ust. 1 TFUE;
- PE za zgodą Rady i KE;

Stanowienie aktów delegowanych

- Art. 290 TFUE- przyjęty przez KE
- Na podstawie upoważnienia w akcie ustawodawczym:
 - Który jasno określa cele, treść, zakres oraz czas obowiązywania przekazanych KE uprawnień
 - Przekazanie uprawnień nie może dot. istotnych elementów danej dziedziny
- PE lub Rada może zdecydować o odwołaniu przekazywanych uprawnień
- Akt wchodzi w życie o ile PE i Rada nie zgłoszą sprzeciwu
- Komisja może **szybko i elastycznie reagować** np. na wymogi regulacyjne z wykorzystaniem swojej wiedzy technicznej.

Stanowienie aktów wykonawczych

- Art. 291 ust. 2 TFUE – jeżeli konieczne są jednolite warunki wykonywania prawnie wiążących aktów UE, akty te powierzają uprawnienia wykonawcze:
 - KE (zasada) → procedura komitetowa
 - Radzie (w należycie uzasadnionych przypadkach)
- Procedura komitetowa- KE przyjmuje akty pod kontrolą komitetów
- Akty o charakterze technicznym- zwykle wymagają **wiedzy specjalistycznej**, dlatego w **skład komitetów zaangażowanych w ten proces wchodzi eksperci z p.cz.**

Stanowienie aktów wykonawczych

2 rodzaje takiej procedury komitetowej:

1. Sprawdzająca (przyjęcie aktu po zasięgnięciu opinii komitetu- kwalifikowana większość.)

- P.cz. mogą pod pewnymi warunkami zablokować przyjęcie aktu wykonawczego.
- Jeżeli Komisja nie może przyjąć proponowanego aktu wykonawczego (w przypadku głosu sprzeciwu w ramach procedury sprawdzającej), może pod pewnymi warunkami odesłać projekt do **komitetu odwoławczego**
- programy o znacznych skutkach budżetowych, wspólną politykę rolną, rybołówstwo, środowisko, bezpieczeństwo, ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, zwierząt lub roślin.

2. Doradcza:

- komitet wydaje opinię **zwykłą większością głosów**.
- Opinia nie jest wiążąca.
- **Pojedyncze akty- przyznanie dotacji czy środków**

PRAWA PODSTAWOWE

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIwersytet Warszawski

Prawa podstawowe

- Źródłem inspiracji do ochrony PP- tradycje konstytucyjne państw członkowskich (niem. Grundrechte, fr. droits fondamentaux)
- Normatywna postać koncepcji praw człowieka w ramach porządku prawnego UE
- Prawa człowieka przysługujące jednostkom- a także os. prawnym- w relacjach z UE i państwami członkowskimi **w zakresie, w jakim państwa stosują prawo UE**

Prawa podstawowe- Prawa człowieka w UE

- Art. 2 TUE (Wartości)
- Art. 3 ust. 5 TUE (Cele)
- Obowiązują jako zasady ogólne prawa UE
- Skodyfikowane w KPP

Geneza PP

- Brak PP na etapie tworzenie Wspólnot – celem integracja gospodarcza
- Działalność Rady Europy (ochrona praw człowieka)
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (1950)
 - 46 państw (w tym wszystkie państwa UE), Rosja przestała być członkiem w 2022
 - tworzy system kontrolny oparty na instytucji skargi indywidualnej do ETPCz
 - stanowi jedno ze źródeł PP jako zasad ogólnych prawa UE
 - podstawowy punkt odniesienia przy tworzeniu KPP i ma znaczenie dla jej wykładni
 - w Traktacie z Lizbony na UE nałożono obowiązek przystąpienia do EKPC (obecnie EKPC nie jest częścią prawa UE!)

Etapy rozwoju PP

Sprawa Stauder przeciwko Stadt Ulm – 1969

- Dot. obowiązku podania danych os. przez os. uprawnioną do zakupu masła na preferencyjnych warunkach w ramach pomocy społecznej (regulacja unijna)
 - Stauder wniósł sprawę do sądu niemieckiego, uważając że obowiązek podania danych stanowi naruszenie praw gwarantowanych przez niemiecką konstytucję
 - TSUE- przepis należy rozumieć jako niewymagający i niezakazujący identyfikacji od. dokonujących zakupu
 - **TSUE: PP są zawarte w zasadach ogólnych prawa UE i chronione przez TSUE**
- Początek conceptualizacji PP w UE, wyrok uTOROWAŁ drogę do dalszego rozwoju koncepcji**

Etapy rozwoju PP

Sprawa Internationale Handelsgesellschaft – 1970

- Niemiecka spółka dostała licencję na eksport kukurydzy
 - Zgodnie z rozporządzeniem Rady zobowiązana była do złożenia kaucji pieniężnej
 - W razie braku dokonania transakcji przez spółkę eksportującą w określonym czasie kaucja przepadła
 - Spółka: to niezgodne z niemiecką konstytucją (zasada wolności gospodarczej)
 - TSUE: środki przyjęte przez UE nie podlegają kontroli z punktu widzenia prawa krajowego, lecz jedynie prawa UE
 - TSUE: trzeba sprawdzić, czy system kaucji nie naruszył ochrony PP w UE (nie)
- Ochrona praw podstawowych jest integralną częścią ogólnych zasad prawa wspólnotowego
- Źródłem inspiracji- tradycje konstytucyjne p.cz.

Art. 6 ust. 3 TUE

„Prawa podstawowe, zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych p.cz., stanowią część prawa UE jako zasady ogólne prawa”

Źródła PP w UE:

- > **zasady ogólne** wywodzone z tradycji konstytucyjnych p.cz. i traktatów międzynarodowych przyjętych przez p.cz. (źródło pośrednie)
- EKPCz (źródło zewnętrzne)
- KPP (część prawa pierwotnego, źródło bezpośrednie)

KPP

- Zbiór praw, wolności i zasad przyjęty w 2000 r.
- Od wejścia w życie TL- moc wiążąca (taka jak traktaty)- art. 6 ust. 1 TUE
- Stanowi kodyfikację praw człowieka w UE, w tym praw obywatelskich i politycznych oraz niektórych praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych
- Odzwierciedla prawa podstawowe istniejące już wcześniej w UE pod postacią zasad ogólnych, wywodzonych z tradycji konst. p.cz. oraz traktatów wiążących te państwa
- Istotna dla tworzenia i stosowania prawa UE oraz prawa wewnętrznego p.cz.

Status KPP w Polsce

- Zastrzeżenia co do stosowania KPP- UK i Polska
 - UK: realizacja praw socjalnych i pracowniczych gwarantowanych w KPP
 - PL: obawa co do narzucania Polsce małżeństw osób tej samej płci, prawa eutanazji czy aborcji oraz ew. korzystania z KPP do potwierdzenia niemieckich roszczeń majątkowych
- Protokół nr 30 dot. stosowania KPP w PL i UK:
 - KPP nie rozszerza zdolności TSUE lub sądów krajowych do uznania, że przepisy prawne lub działania administracyjne są sprzeczne z jej treścią
 - KPP nie tworzy praw, które mogą być dochodzone sądowo w Polsce lub UK, chyba że takie rozwiązanie jest przyjęte w prawie krajowym

Status KPP w Polsce

- Protokół nie wyłącza zastosowania KPP w stosunku do państw- stron
- Protokół nie podważa kwestii stosowania KPP w PL, a ponadto nie ma na celu zwolnienia RP z obowiązku poszanowania postanowień KPP (TSUE: Komisja przeciwko Polsce)
- Polska jest związana KPP w świetle art. 9 i 87 ust. 1 Konstytucji, zważywszy że RP ratyfikowała TL, a jego postanowienia dot. mocy prawnej karty są jednoznaczne

Zakres zastosowania KPP

- Art.. 51 KPP- „(.....) w zakresie w jakim stosują prawo UE”; KPP nie rozszerza kompetencji
- **C-617/10, Akerberg Fransson** (2013)-
 - PP chronione są we wszystkich sytuacjach, które mieszczą się w zastosowaniu prawa UE
 - Jeśli kontrolowane przepisy są poza tym zakresem- TSUE nie ma jurysdykcji do ich oceny
 - Kiedy państwo członkowskie stosuje prawo UE? --> np. gdy wdraża akt prawa unijnego, ale z zachowaniem określonego marginesu swobody w kształtowaniu standardu ochrony PP
 - Czy materia sprawy zawisłej ma wystarczająco silny łącznik z prawem UE, żeby poddać ją kontroli z perspektywy KPP? Jaki ma cel i charakter ma regulacja krajowa?

Zakres zastosowania prawa

SPRAWA UNIJNA

- Przedmiot pozostaje w związku z prawem unijnym (np. w kontekście swobód rynku wewnętrznego, prawa konkurencji, zastosowania przepisów prawa pierwotnego lub wtórnego, wykładni przepisów prawa wewnętrznego transponującego dyrektywę UE do porządku wewnętrznego)
- **KPP ma zastosowanie**

SPRAWA WEWNĘTRZNA

- Przedmiot pozostaje bez związku z prawem unijnym
- Występują tylko pozory łącznika pomiędzy przedmiotem sprawy a prawem UE
- **KPP nie ma zastosowania**

Zakres zastosowania KPP

- Art.. 51 ust. 2 KPP- KPP nie wprowadza zmian co do treści i charakteru kompetencji UE, a także ich podziału między UE a p.cz.
- PP zawarte w KPP są stosowane bezpośrednio, niekiedy nawet horyzontalnie (jednostka- pracodawca prywatny, jednostka- podmiot niepaństwowy) np. zakaz dyskryminacji ze względu na wiek (Mangold)

Ograniczenia w korzystaniu z PP

- Art.. 52 ust. 1 KPP- kryteria dopuszczalności ograniczeń:
(rolą sądów krajowych i TSUE jest ocenić, czy ingerencja ograniczająca PP spełnia kryteria):
 1. Test legalności (czy ingerencja jest przewidziana ustawą)
 2. Test konieczności i proporcjonalności (czy ingerencja jest niezbędna i adekwatna w danych okolicznościach i czy nie była zbyt daleko idąca)
 3. Test celowości (czy ingerencja służyła interesowi ogólnemu lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób?)
 4. Test poszanowania istoty praw i wolności z KPP (czy ingerencja nie wypaczyła sedna ochrony danego PP)

Przystąpienie UE do EKPCz

- **Opinia TSUE 2/94** z 1996 r.- TFUE zakwestionował możliwość przystąpienia, wątpliwości miała także Rada Europy → UE nie jest państwem
 - Art. 6 ust. 2 TUE
 - Jaka jest celowość przystąpienia, jeśli PP skodyfikowane w KPP i mają status zasad ogólnych, zagwarantowane w EKPCZ??
- Cele symboliczne- znaczenie PP w UE
- Cele polityczne- dążenie do spójności systemu i zwiększenia wiarygodności UE na arenie międzynarodowej, poddanie jej działań zewnętrznej kontroli
- Cele prawne- zredukowanie ew. konfliktów między orzeczeniami TSUE a ETPCz (możliwość bezpośredniego zaskarżania aktów UE naruszających EKPCz)

Przystąpienie UE do EKPCz

- **Opinia TSUE 2/13** w sprawie projektu umowy o akcesji UE – niezgodność projektu umowy z prawem UE. Wątpliwości TSUE:
 - Utożsamianie UE z państwem i przypisanie UE roli identycznej jak każdego państwa
 - Możliwość zwracania się przez sądy najwyższe p.cz. o wydanie opinii doradczej w kwestii wykładni i stosowania praw zawartych w EKpCz (ryzyko obchodzenia procedury pytania prejudycjalnego)
 - Dopuszczalność zwracania się przez UE lub p.cz. z tzw. skargą międzypaństwową i podnoszenie zarzutu naruszenia EKPCz przez inne p.cz. lub UE w związku z prawem UE
 - Mechanizm współpозwania (dopozwania UE) lub p.cz. przed ETPCz → uzyskanie statusu strony pozwanej przez p.cz. lub UE gdy skarżący wskazał tylko jeden z tych podmiotów, a specyfika sprawy nakazałaby przypisanie zaskrażonego aktu zarówno p.cz. i UE
- Opinia zastopowała proces akcesji, negocjacje trwają, nowy projekt ponownie poddany procedurze opiniotwórczej TSUE

C-399/11 Melloni

- W 1996 r. sąd hiszpański orzekł o dopuszczalności ekstradycji S. Melloniego do Włoch, gdzie miał on być sądzony za popełnienie kilku czynów zabronionych. Ostatecznie oskarżony nie został wydany organom włoskim, gdyż zbiegł po uchyleniu stosowania wobec niego aresztu ekstradycyjnego za poręczeniem majątkowym.
- W latach 1997 – 2004 toczyło się we Włoszech postępowanie karne wobec S. Melloniego. Został on ostatecznie **skazany in absentia** na karę 10 lat pozbawienia wolności za przestępstwo gospodarcze. Po stwierdzeniu ukrywania się oskarżonego, **sądy włoskie doręczały wezwania i zawiadomienia dla oskarżonego wyłącznie jego adwokatom**. W 2008 r. sąd włoski wydał ENA w celu pozyskania skazanego Melloniego do wykonania kary pozbawienia wolności.
- Skazany został zatrzymany w Hiszpanii.

C-399/11 Melloni

- W toku procedury wykonania ENA oponował wobec przekazania go do Włoch. Alternatywnie domagał się uzależnienia przekazania go od zapewnienia gwarancji ponownego przeprowadzenia postępowania karnego we Włoszech po jego przekazaniu.
- Skarżący twierdził, że w toku postępowania odwoławczego ustanowił swoim obrońcą innego adwokata po uprzednim odwołaniu pełnomocnictwa dwu reprezentującym go poprzednio adwokatom. Pomimo tego sądy nadal doręczały zawiadomienia tym adwokatom. Twierdził też, że prawo włoskie nie przewiduje możliwości odwołania się od prawomocnego wyroku wydanego in absentia.
- Dnia 12 września 2008 r. sąd hiszpański wydał jednak decyzję o przekazaniu skazanego włoskim organom sądowym. Sąd twierdził, że skarżący wiedział o toczącym się wobec niego postępowaniu a do obrony swych interesów wyznaczył dwóch obrońców. Nie ma też dowodów, że przestali go oni reprezentować w 2001 r.
- S. Melloni wniósł skargę konstytucyjną od tego orzeczenia argumentując, że przekazanie go w trybie ENA naruszałoby prawo do rzetelnego procesu zagwarantowane w art. 24 ust. 2 Konstytucji.

C-399/11 Melloni

Pyt. 3: Czy art. 53 KPP zezwala na stosowanie wyższego niż zagwarantowany przez KPP standardu ochrony praw człowieka, wynikającego z konstytucji krajowej, jeżeli ten standard jest jednocześnie sprzeczny z przepisem decyzji ramowej?

C-399/11 Melloni

59. *na mocy zasady pierwszeństwa prawa Unii, [...], okoliczność powoływania się przez państwo członkowskie na przepisy prawa krajowego, nawet rangi konstytucyjnej, nie może mieć wpływu na skuteczność prawa Unii na terytorium tego państwa[...].*

60. *Artykuł 53 Karty potwierdza wprawdzie, że **gdy akt prawa Unii wymaga przyjęcia krajowych aktów stosowania, organy i sądy krajowe są uprawnione do stosowania krajowych standardów ochrony praw podstawowych, o ile zastosowanie owych standardów nie podważa poziomu ochrony wynikającego z Karty stosownie do wykładni Trybunału, ani pierwszeństwa, jednolitości i skuteczności prawa Unii.***

61. *Jednakże (...) art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 nie przyznaje państwom członkowskim uprawnienia do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, gdy zainteresowany jest objęty jednym z czterech przypadków wymienionych w tym przepisie.*

62. *Należy ponadto przypomnieć, że przyjęcie decyzji ramowej 2009/299, która dodała wspomniany przepis do decyzji ramowej 2002/584, ma na celu zaradzenie trudnościom we wzajemnym uznawaniu orzeczeń wydanych pod nieobecność danej osoby na rozprawie wynikających z istnienia w państwach członkowskich różnic dotyczących ochrony praw podstawowych. W tym celu **rzeczona decyzja ramowa zapewnia harmonizację przesłanek wykonywania europejskiego nakazu aresztowania w wypadku zaocznego wydania wyroku skazującego, odzwierciedlającą konsens osiągnięty wspólnie przez wszystkie państwa członkowskie co do znaczenia, jakie należy przyjąć w świetle prawa Unii w odniesieniu do praw procesowych, z których korzystają skazane zaocznie osoby podlegające europejskiemu nakazowi aresztowania.***

63. *W rezultacie **zezwolenie państwu członkowskiemu na powołanie się na art. 53 Karty w celu uzależnienia przekazania osoby skazanej zaocznie od nieprzewidzianego w decyzji ramowej 2009/299 warunku wymagającego umożliwienia ponownego rozpoznania w państwie wydającym nakaz sprawy zakończonej danym wyrokiem skazującym, aby uniknąć naruszenia prawa do sprawiedliwego procesu i prawa do obrony zagwarantowanych konstytucją państwa członkowskiego wykonującego nakaz, **prowadziłoby poprzez podważenie jednolitości standardu ochrony praw podstawowych określonego w decyzji ramowej do naruszenia zasad wzajemnego zaufania i wzajemnego uznawania, do których wzmocnienia dąży wspomniana decyzja ramowa, i w konsekwencji do zagrożenia jej skuteczności.*****

Melloni cd.

Analiza zgodności prawa krajowego z Kartą musi następować dwuetapowo.

1. Czy Karta w ogóle ma zastosowanie, tzn. czy sytuacja rozpatrywana przez sąd krajowy mieści się w pojęciu „stosowania prawa Unii przez państwo członkowskie”?
2. Jeżeli tak- możliwe jest rozpatrywanie zgodności przepisów krajowych z postanowieniami KPP
 - Konsekwencja-> obowiązek kontroli zgodności przepisu krajowego lub działania organów krajowych (uznanych za akt stosowania prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 Karty) z prawami podstawowymi w niej zagwarantowanymi.
 - Swoboda sądu krajowego w zakresie wyboru standardu ochrony PP w konkretnym przypadku jest uzależniona od stopnia harmonizacji tego standardu na poziomie UE. Jeżeli działanie p.cz. jest w większym stopniu determinowane stanem prawa UE, wówczas swoboda p.cz. zastosowania krajowego standardu ochrony praw podstawowych ulega znacznemu ograniczeniu.
 - **Melloni: jeżeli przepisy prawa unijnego dokonały harmonizacji standardu ochrony praw podstawowych wówczas państwo członkowskie nie może powołać się na krajowy wyższy standard konstytucyjny**

C-617/10, Akerberg Fransson

- Wyrok TSUE zapadł na tle sprawy Szweda Franssona - indywidualnego przedsiębiorcy zajmującego się przede wszystkim rybołówstwem i sprzedażą ryb pochodzących z połowu.
- Szwedzkie organy podatkowe oskarżyły go o niedopełnienie podatkowych obowiązków informacyjnych, m.in. dot VAT i z tego powodu nałożyły na niego **sankcje podatkowe**
- Dwa lata później przeciwko Franssonowi wszczęto postępowanie karne. Prokuratura zarzuciła mu popełnienie w latach 2004 i 2005 przestępstw skarbowych, zagrożonych w prawie szwedzkim karą więzienia do sześciu lat. Zarzucano mu te same czyny, za które Fransson został już ukarany sankcjami podatkowymi.
- szwedzki sąd nabrał wątpliwości, czy można dwukrotnie karać tę samą osobę za ten sam czyn i czy nie narusza to zakazu ponownego karania (łac. zasada ne bis in idem), zapisanego w art. 4 protokołu nr 7 do europejskiej Konwencji praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 50 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej?

C-617/10, Akerberg Fransson

- postanowienia KPP mają zastosowanie do państw członkowskich tylko w sytuacji, gdy stosują one prawo Unii.
- TSUE: zarówno sankcje podatkowe, jak i postępowanie karne w związku z przestępstwem skarbowym polegającym na podaniu nieprawdy w deklaracjach dotyczących podatku VAT stanowią akt stosowania szeregu przepisów prawa Unii w dziedzinie podatku VAT oraz ochrony interesów finansowych Unii.
- KPP oraz zawarty w niej zakaz ponownego karania znajdują zastosowanie w sytuacji Franssona i mogą być przedmiotem wykładni Trybunału. W sytuacji kiedy **działanie państwa członkowskiego „nie jest w pełni” objęte zakresem stosowania prawa UE**, sąd krajowy — oceniając przepis prawa krajowego z prawami podstawowymi lub działanie organu, który stanowi akt stosowania prawa Unii w myśl art. 51 ust. 1 Karty — **jest uprawniony do stosowania krajowych standardów ochrony praw podstawowych, jeżeli ich zastosowanie nie podważa poziomu ochrony wynikającego z Karty oraz zasad pierwszeństwa, jednolitości i skuteczności prawa UE**
- TSUE rozszerzył tym samym pojęcie „w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii” z art. 51 ust. 1 Karty.

C-617/10, Akerberg Fransson

- Zasada *ne bis in idem* wynika zarówno z Konwencji (art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji), jak i z Karty. Zasada ta jest jednym z elementów rzetelnego procesu sądowego.
- TSUE: P.cz. może nakładać kolejno sankcję podatkową i sankcję karną za ten sam czyn polegający na niedopełnieniu obowiązków informacyjnych VAT, pod warunkiem, że pierwsza z tych sankcji nie ma charakteru karnego (tylko jest np. karą administracyjną, polegającą na obowiązku zapłaty dodatkowego zobowiązania).
- P.cz. mogą swobodnie wybierać środki, które mają służyć ściągalności podatku VAT i tym samym ochronie interesów finansowych Unii. Środki te mogą więc przybrać formę sankcji administracyjnych, sankcji karnych lub obu tych rodzajów sankcji naraz. Dodał, że sankcja podatkowa nie może mieć tylko charakteru karnego, bo to byłoby już sprzeczne z KPP

C-617/10, Akerberg Fransson

- Trybunał **nie odniósł się natomiast do EKPCz bo nie należy to do jego kompetencji i nie leży w granicach prawa UE**. Badaniem, czy państwa europejskie przestrzegają europejskiej Konwencji zajmuje się inny trybunał - Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu.

C-617/10, Akerberg Fransson

Co w razie sprzeczności między prawem krajowym a Konwencją oraz KPP?

- art. 6 ust. 3 TUE -w przypadku sprzeczności PP chronione w Konwencji są częścią prawa Unii jako jego zasady ogólne
- art. 52 ust. 3 KPP- nakazuje prawom chronionym w KPP odpowiadającym prawom chronionym w Konwencji przypisywać takie samo znaczenie i skutki, jakie mają prawa ujęte w Konwencji.
- Konwencja nie jest aktem prawnym, który formalnie obowiązuje w porządku prawnym UE do czasu przystąpienia do niej UE.
- Prawo UE nie reguluje stosunków między Konwencją a porządkami prawnymi państw członkowskich ani nie określa skutków, jakie sąd krajowy powinien wywieść ze sprzeczności między normą prawa krajowego a prawami chronionymi na podstawie Konwencji

C-617/10, Akerberg Fransson

- W przypadku **sprzeczności między przepisami prawa krajowego a prawami chronionymi w KPP** sąd krajowy stosując przepisy prawa UE ma obowiązek zapewnienia pełnej skuteczności tych przepisów „**odmawiając zastosowania wszelkich sprzecznych z nimi przepisów krajowych, nawet późniejszych, bez konieczności żądania lub oczekiwania na uprzednie uchylenie tych przepisów w drodze ustawodawczej lub w jakimkolwiek innym trybie konstytucyjnym**”

C-402/05 Kadi

- Obywatel saudyjski *Kadi* oraz *Al Barakaat International Foundation*, z siedzibą w Szwecji, zostali wskazani przez Komitet ds. sankcji Rady Bezpieczeństwa ONZ ze względu na powiązania z *Osamą bin Ladenem*, *Al-Kaidą* i *Talibami*. Stosownie do rezolucji Rady Bezpieczeństwa wszystkie państwa będące członkami ONZ powinny zamrozić fundusze i inne aktywa finansowe kontrolowane bezpośrednio lub pośrednio przez takie osoby
- W ramach WE Rada wydała rozporządzenie Nr 881/2002 z 27.5.2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z *Osamą bin Ladenem*, siecią *Al-Kaida* i *Talibami* (...) → nakaz zamrożenia funduszy i innych aktywów finansowych osób i podmiotów, których nazwisko lub nazwa figuruje w załączniku do tego rozporządzenia. Nazwisko *Y. A. Kadiego* i nazwa *Al Barakaat* zostały dodane do wykazu zbiorczego, a następnie powtórzone w wykazie z rozporządzenia wspólnotowego.

C-402/05 Kadi

- *Kadi* i *Al Barakaat* wnieśli do Sądu Pierwszej Instancji (SPI) skargę o stwierdzenie nieważności tego rozporządzenia, podnosząc, że **Rada nie miała kompetencji do jego wydania, oraz że rozporządzenie to naruszało niektóre z ich praw podstawowych, zwłaszcza prawo własności i prawo do obrony**. Ponieważ SPI oddalił ogół zarzutów podniesionych przez *Y.A. Kadiego* i *Al Barakaat* oraz utrzymał w mocy rozporządzenie (wyroki z 21.9.2005 r. w sprawach T-306/01 *Yusuf* i *Al Barakaat Foundation/Rada* oraz T-315/01), dlatego też wnieśli oni odwołanie do TSWE.

C-402/05 Kadi

- TSUE: sądy wspólnotowe – zgodnie z kompetencjami, w które wyposażył je TWE – powinny zapewnić pełną kontrolę zgodności z prawem ogółu aktów wspólnotowych w aspekcie praw podstawowych, stanowiących integralną część zasad ogólnych prawa wspólnotowego, w tym również tych aktów wspólnotowych, które – jak sporne rozporządzenie – służą wykonaniu rezolucji Rady Bezpieczeństwa uchwalonych w trybie rozdziału VII Karty ONZ. W konsekwencji Trybunał uchylił ww. wyroki SPI.
- rozporządzenie Nr 881/2002, w zakresie, w jakim dot. wnoszących odwołanie, zostało wydane bez zapewnienia jakiegokolwiek gwarancji w odniesieniu do poinformowania o zgromadzonych przeciwko nim dowodach lub w odniesieniu do ich wysłuchania w tej kwestii, a zatem – w opinii TSWE – rozporządzenie to zostało ustanowione w ramach procedury, w której prawa do obrony nie były przestrzegane, co spowodowało również naruszenie prawa do skutecznej obrony sądowej.

C-402/05 Kadi

- TSUE: **zamrożenie funduszy stanowi nieuzasadnione ograniczenie prawa własności Y.A. *Kadi***. Środki ograniczające, nałożone rozporządzeniem, stanowią ograniczenie tego prawa, które, co do zasady, mogłyby być uzasadnione. Trybunał zauważył, że znaczenie celów rozporządzenia może usprawiedliwić negatywne konsekwencje – nawet daleko idące – dla niektórych osób oraz podkreślił, że właściwe organy krajowe mogą uwolnić fundusze niezbędne do pokrycia podstawowych wydatków (np. koszty opieki medycznej).
- rozporządzenie zostało wydane bez zapewnienia jakiegokolwiek gwarancji umożliwiającej Y.A. *Kadiemu* przedstawienie jego sprawy właściwym organom, podczas gdy – zważywszy na ogólny zasięg i rzeczywisty czas trwania zamrożenia funduszy, jakie wobec niego zastosowano – taka gwarancja jest niezbędna w celu zapewnienia poszanowania prawa własności. W konsekwencji Trybunał stwierdził nieważność rozporządzenia Rady w zakresie, w jakim dotyczy Y.A. *Kadi* i *Al Barakaat*.

